

UTMARKSKOMMUNENE – 25 ÅR 1996 - 2021

UTMARKSKOMMUNENES
SAMMENSLUTNING
USS

Innhold

Forord	3
Om dette jubileumsheftet	4
Oppstarten og bakteppet	5
USS blir stiftet	7
USS virksomhet gjennom 25 år – et overblikk	13
Nasjonalparker og annet områdevern	19
Rovvilt	27
Motorferdsel i utmark	37
Fjelloven – bare for «søringer»?	39
Arealforvaltning	44
Mineralkommunene	41
Hyttepolitikk – muligheter og utfordringer	47
USS plass i det norske politiske system	51
USS som organisasjon	54
Sekretariatet i USS	55
USS mot 2030	57
Lokalt selvstyre gir lokal næringsutvikling	62
Kjære USS, gratulerer med 25-årsjubileet!	63
Hilsen til Utmarkskommunenes Sammenslutning sitt 25-årsjubileum	64
Medlemskommunene	66
Landsstyret 2016 - 2020	68

Forsidebilde: USS-landsmøte 2016, Ullensvang hotel

Belgesdreen. Foto: Olav Grov

FORORD

Vi som i dag bor og lever i distriktskommunene er en stor takk skyldig de lokalpolitikere som på midten av nittitallet så behovet for å organisere kommuner med store utmarksområder i en egen sammenslutning. Når de første 25 år for Utmarkskommunenes Sammenslutning, eller USS, nå er passert, fortjener det en markering i form av et jubileumshefte.

Tiden har vist at USS gjennom målrettet arbeid for sine medlemskommuner har oppnådd stor anerkjennelse og respekt. Med dagens over 100 medlemskommuner er USS stadig mer synlig innen ulike samfunnstema, interesseområder og i ulike fora. Viktige spørsmål for samfunnsutviklingen som bosetting, distriktspolitikk, lokaldemokrati, næringsutvikling, friluftsliv og miljøvern møtes i våre enorme utmarksområder. Selv om USS har oppnådd mye, finnes det ikke alltid endelige svar eller løsninger når motsetninger mellom slike viktige interesser skal løses. USS vil derfor stå foran like store utfordringer i tiden fremover.

I dette jubileumsheftet har vi samlet noen inntrykk fra de første 25 årene, både om USS, om USS organer (landsstyre, arbeidsutvalg og sekretariat) og det politiske miljø, om alle de viktige sakene tiden har gått med til og om hva USS har oppnådd. Det er mitt håp at jubileumsheftet kan inspirere nye lokalpolitikere og kommuneansatte i kommuner med store utmarksverdier til å investere tid og tanke på hvordan USS kan utvikles til å bli et enda sterkere talerør for den delen av Norge hvor den mest verdifulle naturkapitalen finnes; til beste ikke bare for kommunene selv, men for hele nasjonen.

Les gjennom dette jubileumsheftet, og du vil få et bedre innblikk i hvorfor kommuner med store utmarksinteresser bør lyttes til som ledd i den videre utviklingen av nasjonen Norge. USS har utgjort en viktig forskjell, og vil fortsette å gjøre det.

Hanne Alstrup Velure
Hanne Alstrup Velure,
Lesja, juni 2021

OM DETTE JUBILEUMSHEFTET

25-årsjubileet til USS er en stor begivenhet som skal feires med brask og bram på et eget jubileumsårsmøte i Oslo i november 2021. Etter halvannet år hvor verden har vært preget av en pandemi, er det en utålmodig organisasjon som feirer seg selv – for første gang i hovedstaden.

Til 20-årsjubileet i 2016 ble det utgitt et jubileumshefte, som raskt ble et kjærkomment oppslagsverk for nye og gamle USSere. Ettersom opplaget er tomt, og begivenhetene de siste fem år har vært mange, besluttet landsstyret å benytte 25-årsjubileet til å utgi et oppdatert jubileumshefte.

Mye av den historiske gjennomgangen vil gjenfinnes i 2016-utgaven. Men hele heftet er oppdatert. Det er tilkommet nye kapitler, og på områder som har vært sentrale de siste fem årene er det supplert med det siste utviklingen. Dette gjelder for eksempel på felter som rovvilt og hyttepolitikk.

I 2016-heftet er det inntatt en fullstendig opplisting av samtlige landsstyrer i USS fra 1996 til 2016. I tillegg har samtlige ledere i USS skrevet en hilsen. Dette er ikke gjentatt her, men har stor historisk verdi. Til gjengjeld er de senere landsstyrene presentert. I tillegg har vi mottatt hilsener fra flere statsråder.

Gratulerer med jubileet!

OPPSTARTEN OG BAKTEPPET

Norge er begunstiget med verdifulle naturressurser, både til lands og til havs. Disse naturressursene har ikke bare sørget for at Norge er blant verdens mest velstående land, men er også en viktig årsak til at vi er et land med større spredning i bosetting og næringsliv enn mange andre land. Mens våre store energiresurser som vannkraft, olje og gass har gitt avgjørende bidrag til nasjonalformuen, har andre naturressurser gitt grunnlag for verdiskaping og aktiviteter lokalt, spredt over landet.

Om lag 95 prosent av vårt landareal kan betegnes som utmark, i form av skog- og fjellområder, innsjøer, vassdrag og kystområder, og disse utmarksområdene har gitt og gir grunnlag for aktiviteter og verdiskaping av ulikt slag. Mange land har store utmarksområder. Et særpreg ved Norge er imidlertid *de kulturlandskap* som den spredte bosettingen og den aktive bruken av naturverdiene våre har skapt, samtidig som naturverdiene er ivaretatt.

Samfunnsutviklingen inneholder både bølge- og pendelbevegelser, og lovgivningen om forvaltning av våre naturressurser gjenspeiler dette: *Naturverntanken* skjøt for alvor fart på 1960- og 70-tallet, og gjennom naturvernloven av 1970 og opprettelsen av Miljøverndepartementet i 1972 ble fredning av naturverdier et viktig nasjonalt anliggende. Det ble understreket i lovens formålsbestemmelse at «*Naturen er en nasjonalverdi som må vernes*», og loven var gjennomsyret av det *nasjonale perspektivet* på naturressursene. Naturressursenes sterke lokale tilhørighet og deres historiske bidrag til *lokal verdiskaping* var helt fraværende i loven.

GÅR VI HUNDRE ÅR TILBAKE

Ser vi et annerledes samfunnssyn uttrykt gjennom *Fjellovkomiteen*, som i begrunnelsen for fjelloven i 1916 uttalte:

«(...) noget maa gjøres får at skaffe fjeldbygderne mere raadighet over og derigjennem større indtægter av høifjeldet. Som forholdet nu er, yder ikke fjeldets hærligheter den økonomiske avkastning, som de visselig kunde, da bygderne ikke har den formelle raadighet, som maa til for en rationel forvaltning. Dette er et stort nationaltap for landet.»

Gjennom denne politiske tenkningen ble fjelloven av 1920 vedtatt, blant annet med lokalt oppnevnte fjellstyrer som resultat; riktignok bare i Sør- og Midt-Norge.

TILBAKE TIL 1970-TALLET:

I tråd med tidsånden vokste miljøvernembetsverket raskt både i størrelse og i aktivitet, og parallelt med det de frivillige naturvernorganisasjoner. Etter hvert ble det fra flere hold

utover på 1980-tallet uttrykt kritikk mot den økende sektoriseringen og sentraliseringen av natur- og arealforvaltningen. I NOU 1987: 33 ble kritikken formulert slik av et regjeringsoppnevnt utvalg:

«Miljøverndepartementet er i dag preget av å være et interesseorgan for natur- og miljøvern. Dette svekker tilliten til uavhengig vurdering både når det gjelder andre verneinteresser som for eksempel jordvern og når det gjelder utbyggingsinteresser av enhver art.»

På begynnelsen av 1990-tallet ble det fremmet en rekke stortingsmeldinger om arealforvaltning med *naturvernet* som bærende ide og alle av stor betydning for den fremtidige forvaltningen av utmarksressursene: Ny landsplan for nasjonalparker, den første rovviltmeldingen, opptrappingsplan for barskogvernet, ny lov om statlig naturoppsyn og den fjerde verneplan for vassdrag, for å nevne noen eksempler. Ett fellestrekk ved disse stortingsmeldingene var et nesten totalt fravær av *det lokaldemokratiske perspektivet og det lokale brukerperspektivet*: Hvilke virkninger disse nye politiske og rettslige regimeene ville ha for de berørte lokalsamfunn, herunder for bosetting og sysselsetting, var knapt omtalt noe sted. Denne ensidigheten skapte reaksjoner.

USS BLIR STIFTET

BEHOVET FOR EN EGEN ORGANISASJON

Utmarkskommunenes Sammenslutning (USS) ble stiftet 4.mars 1996. I årsmeldingen for stiftelsesåret heter det:

«Behovet for å stifte en egen organisasjon til å håndtere spørsmål om forvaltning av utmark, hadde i lengre tid modnet i flere kommuner med store utmarksområder(..) Konfliktene mellom lokale og nasjonale interesser knytter seg i særlig grad til verneplaner av landområder av forskjellig karakter, men også til rovdryrfredning. Slike verne- og fredningsvedtak vanskeliggjør distriktenes muligheter for å utnytte egne næringsgrunnlag, og regelverket legger i for stor grad beslutningsmyndigheten til sentrale myndigheter.»

PERSONENE BAK STIFTELSEN

Stiftelsen av organisasjoner eller sammenslutninger er sjelden en manns verk, og det gjelder også for USS. Det vil derfor ikke være riktig å knytte «farskapet» til USS til en person eller en kommune. Mer treffende er det å si at initiativet til en sammenslutning kom fra flere kommuner på samme tid, og med et tyngdepunkt i Nord-Trøndelag, særlig representert ved daværende ordførere *Arnodd Lillemark*, *Lierne*, *Svein Brækken*, *Meråker* og *Eystein Bardal* fra *Snåsa*. Men også andre deler av landet var aktive i starten. Sammen med ordførerne *Jo Nordahl Bottheim*, *Lesja*, *Nils Peter Undebakke*, *Nore og Uvdal*, *Olav Ullern*, *Tinn* og *Tarald Myrum*, *Valle* ble det i 1995 tatt kontakt med advokatene *Stein Erik Stinessen* og *Caroline Lund* i Oslo, som ordførerne kjente fra deres mangeårige arbeid for Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar, LVK. Spørsmålet ordførerne stilte var om grunnlaget for en egen sammenslutning av kommuner med store utfordringer knyttet til rådigheten over utmarka var til stede, på samme måte som vannkraftkommunene hadde funnet sammen nesten tjue år tidligere.

Lund og Stinessen utarbeidet utkast til stiftelsesdokument og anbefalte et fagseminar for å kartlegge interessen. Etter et vellykket seminar 9.november 1995 i Trondheim, rundet de 34 tilstedeværende kommuner av seminaret med å velge et interimsstyre med oppgave å legge til rette for å stifte det som skulle bli Utmarkskommunenes Sammenslutning, USS.

STIFTELSESMØTET 4.MARS 1996

Stiftelsesmøtet ble holdt 4.mars 1996 i Håndverkeren i Oslo med deltakelse av 40 kommuner. Etter en enstemmig oppslutning om stiftelsen ble organisasjonens navn, formålsparagraf, vedtekter og arbeidsprogram vedtatt. Som første leder ble ordfører Arnodd Lillemark, Lierne valgt. Landsstyret besto for øvrig av:

Ordfører Arnodd Lillemark, Lierne, leder
Ordfører Nils Peter Undebakke, Nore og Uvdal, nestleder
Varaordfører Asbjørn Jørgensen, Beiarn
Ordfører Tarald Myrum, Valle
Kommunestyremedlem Lars K. Myklatun, Eidfjord
Ordfører Anton Dahl, Kautokeino
Kommunestyremedlem Leiv Bjørnar Valle, Bardu
Leder i hovedutvalget for kultur, landbruk, miljø og næring, Jon I. Bakken, Selbu
Ordfører Ola Tjelle, Neset
Nestleder hovedutvalg for naturforvaltning Rune Aasen, Aurland
Ordfører Torjus Kvæven, Sirdal
Ordfører Olav Ulleren, Tinn
Ordfører Erland Løkken, Dovre
Ordfører Knut G. Rustad, Åsnes

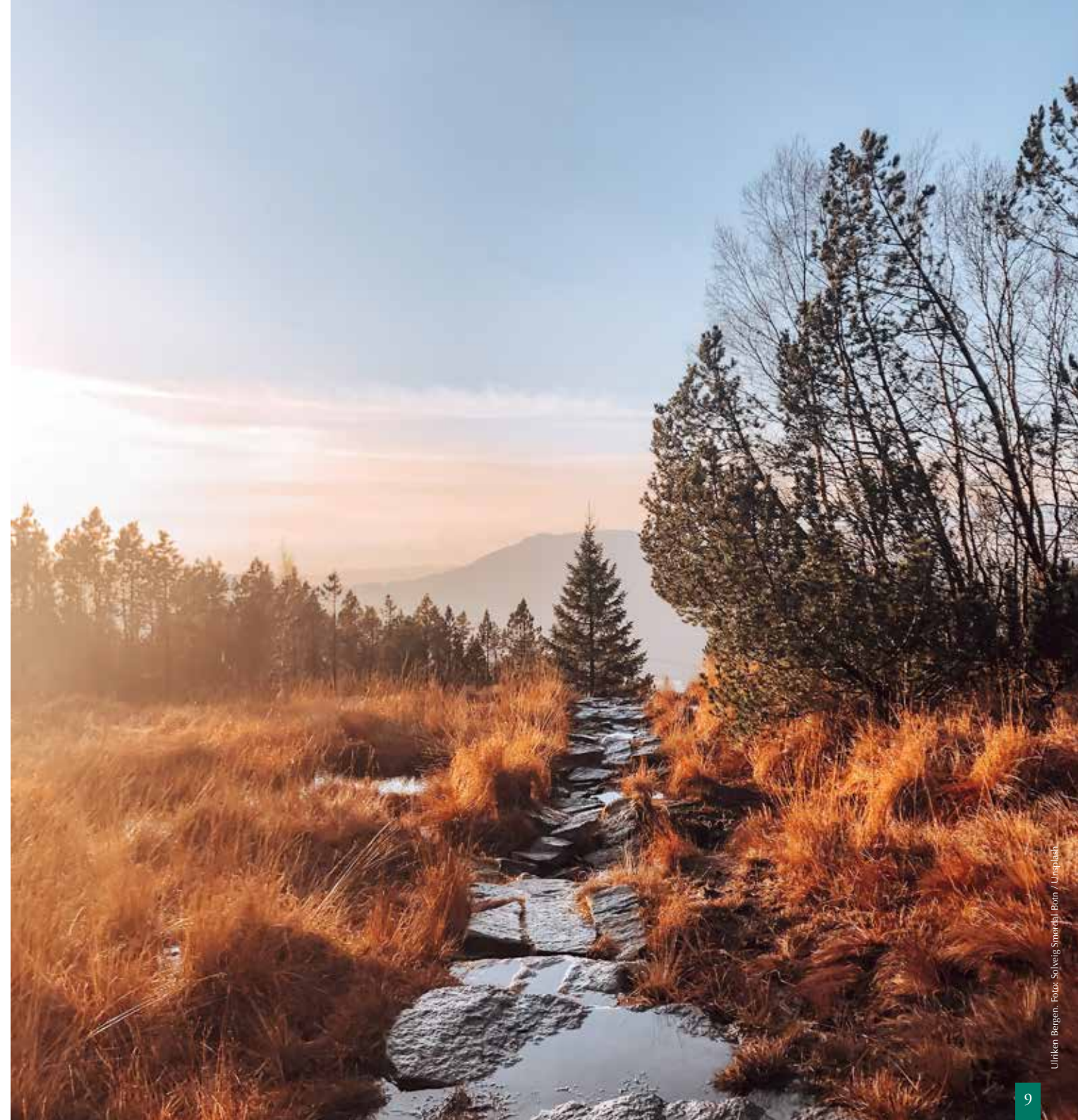
FORMÅLSPARAGRAFEN OG GENERASJONSPERSPEKTIVET

Organisasjonens formålsparagraf ble straks vedtatt slik:

«Utmarkskommunenenes Sammenslutning skal arbeide for å fremme medlemskommunenenes interesser i utmarksspørsmål av enhver karakter. Utmarkskommunenenes Sammenslutning skal søke å styrke det lokale selvstyre i saker om forvaltning av utmark og bedre samspillet mellom hensynet til natur- og miljøvern og lokal næringsutvikling. Utmarkskommunenenes Sammenslutnings arbeid skal skje innenfor de rammer en bærekraftig utvikling og livskraftige lokalsamfunn tilsier.»

Som formålsparagrafer flest ble den gitt en generell utforming, men den oppmerksomme leser vil se at den rommer flere sentrale politiske spenningsforhold:

- Det lokale selvstyre fremheves, men ikke som enerådende makt i utmarka. Der fremstår nasjonalstaten som motsatsen.
- Hensynet til den lokale næringsutvikling fremheves, men som en interesse i potensiell konflikt med natur- og miljøvern hensyn. Det er et «bedre samspill» mellom disse interessene som oppstilles som målsetting.
- Og endelig gis angivelse på to absolutte rammer for virksomheten: hensynet til en «bærekraftig utvikling» og hensynet til «livskraftige lokalsamfunn.»

Bærekraftprinsippet ble allemannseie gjennom Brundtland-kommisjonens FN-rapport *Vår felles framtid i 1987*. I det ligger at ønsket om å møte dagens behov ikke må gå på bekostning av fremtidige generasjoner. Formålsparagrafen fanget altså opp *generasjonsperspektivet*, og for stifterne var det selvsagt: bygdenes forvaltning av utmarka og de verdier jorda, fjellet og skogen representerer, har historisk nettopp vært forvaltet ut fra et generasjonsperspektiv.

Vel så interessant er det at formålsparagrafen likestiller bærekraftprinsippet med hensynet til «*livskraftige lokalsamfunn*». Ikke som en motsetning til bærekraft-hensynet, men som en likestilt verdi og med samme generasjonsperspektiv.

HVEM HAR DEFINISJONSMAKTEN?

Formålsbestemmelsen illustrerer godt at stat og kommune i mange tilfelle har sammenfallende interesser og mål. Det forhindrer likevel ikke at synet på hva som er bærekraftig eller synet på behovet for vern vil kunne variere. Da gjenstår ofte spørsmålet hvor *definisjonsmakten* er plassert:

- Skal staten alene definere vernebehovet?
- Skal naturvernorganisasjonene alene definere behovet for vern?
- Eller bør det avklares i dialog mellom stat, kommune og interesseorganisasjoner?
- Betyr vern alltid forbud mot bruk eller vil bruk kunne være en forutsetning for vern?

Gjennom USS første 25 år er det en rekke eksempler på at *konkurransen om definisjonsmakten* er et viktig grunnlag for politikkutformingen.

FORHOLDET TIL KS

Organiseringen av virksomheten i USS hentet først og fremst inspirasjon fra LVK. Grunnen til at man så behov for en egen organisasjon ved siden av KS, var at KS som landsdekkende kommuneorganisasjon ikke kan ivareta bestemte spørsmål for en del av kommunesektoren, på samme måte som vannkraftkommunene nesten 20 år tidligere hadde funnet ut. Til tross for at det var representanter fra KS på stiftelsesmøtet som advarte mot stiftelsen av USS, ble det tidlig inngått en samarbeidsavtale med KS. Samarbeidet har utviklet seg til å bli svært viktig i store saker som angår primærkommunenes råderett og andel av verdiskapingen som gjøres på lokale naturressurser.

USS ER PARTIPOLITISK NØYTRAL

Som sammenslutning av *kommuner* ga det seg selv at USS må være en partipolitisk nøytral organisasjon. *Landsstyret* ble definert som organisasjonens øverste organ mellom de årlige landsmøtene, og landsstyret består i dag av to representanter fra hvert fylke. Valgbare til landsstyret er de personer som bekler *sentrale politiske verv eller sentrale kommunale stillinger* i

en medlemskommune. Og det er de enkelte medlemskommuner i hvert fylke som suverent velger sine representanter til landsstyret.

Stiftelsen av USS ble initiert av ordførere, og det var fra første stund en prioritert oppgave å bemanne landsstyret med en overvekt av ordførere. Bakgrunnen for dette var en felles oppfatning av at *ordføreren* har en spesiell posisjon i lokalpolitikken, og at det i de fleste partier er kort vei for ordføreren til partiledelsen. Det var en riktig analyse den gang, og har vist seg stadig riktigere: de fleste politiske partier har i dag egne ordførersamlinger eller andre former for å organisere ordførerkorpsen. De siste lokalvalg har også vist at kampen om ordførervervet er blitt betydelig skarpere enn tidligere, nettopp ut fra den verdi ordførerposisjonen har.

ADVOKATENE STIENESSEN OG LUND BLIR ENGASJERT SOM SEKRETARIAT

På stiftelsesmøtet ble advokatene Stinessen og Lund sammen med *Vigdis Ekeland* gitt i oppdrag å fungere som sekretariat, etter samme mønster som sekretariatsfunksjonen ble utført for LVK. Det innebar ansvar for den daglige driften av USS ved siden av å dekke den juridiske bistanden det måtte være behov for.

USS VIRKSOMHET GJENNOM 25 ÅR – ET OVERBLIKK

SAMORDNING AV INTERESSER OG FELLES TALERØR

USS ble stiftet på «grasrotplanet», det vil si av primærkommuner og lokalpolitikere som mente at deres lokale interesser i utmarksspørsmål ville bli bedre ivaretatt gjennom et samarbeid mellom likesinnede kommuner. Samfunnsvitere vil kalle det en organisering «*nedenfra*». Initiativet til sammenslutningen bygget på en felles erfaring om at mange kommuner spredt over hele landet ikke ble lyttet til, og at staten i vernesaker «overkjørte» kommunenes interesser. Enten det var tale om vern av store utmarksområder eller fredning av rovdyr opplevde mange den samme mangel på respekt og forståelse for de berørte lokale interesser, som ble tilsidesatt av den statlige politikken.

STATENS STYRINGSAMBISJONER VS. LOKALT SELVSTYRE

Vårt demokrati er delt inn i tre ulike nivåer, hvor storting og regjering utøver den nasjonale politikken, fylkeskommunene den regionale politikken og primærkommunene lokalpolitikken. I denne tredelingen ligger det dels et over- og underordningsforhold, men også tre selvstendige demokratiske nivåer. Gjennom dette foreligger det et grunnleggende og varig spenningsforhold mellom de ulike demokratiske nivåer: på den ene siden står *statens styringsambisjoner* og på den andre siden står ønsket fra kommunene om en mest mulig selvstendig rolle, uavhengig av staten. Denne demokratiske dualismen mellom lokalt (og regionalt) selvstyre og nasjonal styring står sentralt i debatten om kommunenes roller på de fleste samfunnssektorer, men kommer særlig tydelig til uttrykk i arealforvaltningen, og i forvaltningen av utmarksressursene.

BRUK ELLER VERN – SENTRUM OG PERIFERI

Spenningsforholdet mellom statens styringsambisjoner og ønske om lokal selvråderett erfares gjerne langs to akser: for det første i balansen mellom *areal- og dyrefredning* på den ene siden og hensynet til næringsutvikling og vekst på den andre siden, og for det andre i de latente spenninger mellom *sentrum og periferi*.

Det tradisjonelle spenningsforholdet mellom ulike politiske partier har derimot vært nesten fraværende i USS sitt virke gjennom 25 år. Erfaringen har vært at i større arealbruksspørsmål eller i saker om fredning av rovdyr går de politiske skillelinjene oftere mellom politikere fra sentrale strøk og lokalpolitikere fra distriktene enn mellom ulike politiske partier. Det gamle slagordet «*by og land, hand i hand*» blir dessverre for ofte omskrevet til «*by og land, mann mot mann*».

Det har vært en grunnholdning i USS at den politiske arven om *interessefellesskapet* mellom by og land må videreføres. Stadig oftere fremheves i internasjonale sammenhenger at Norge som reiselivsprodukt ikke består av naturherligheter som fjorder og fjell alene, men at *kombinasjonen av natur- og kulturlandskap* fremstår som noe unikt: vi har en spredt bosetting

Geni Camping. Foto: Simen Sandbæk Skari

Rofjell med truger 2021. Foto: AK Tollefsen

med like levekår uavhengig av bosted, som skiller seg fra de fleste andre land. Og det er verken naturkrefter eller markedskrefter som har bragt oss dit, men bevisste politikere, både nasjonalt og lokalt.

DESENTRALISERING AV BESLUTNINGSMYNDIGHET – GRUNNLOVEN § 49

Bevisstheten rundt disse utviklingstrekk varierer med ulike generasjoner og ulik tidsånd, men det er en kjensgjerning at det over hele den vestlige verden for tiden pågår *en historisk høy sentralisering eller urbanisering*.

Våre politiske partier tar jevnlig til orde for desentralisering av forvaltning og politisk beslutningsmyndighet. I regjeringen Stoltenbergs Soria Moria – erklæring i 2009 het det eksempelvis at *«et levende lokaldemokrati er grunnsteinen i folkestyret og en forutsetning for tillit og legitimitet til det nasjonale folkestyre.»* I Solberg- regjeringens Sundvolden- erklæring fra 2013 uttales at *«Regjeringen vil delegerer og desentralisere mer ansvar og flere oppgaver til kommunene.»* Og i Solberg-regjeringens Granavolden-erklæring fra 2017 framgår at Regjeringen vil *«Styrke det kommunale selvstyret og redusere statlig og regional detaljstyring»*.

Erfaring fra arbeidet i USS har vist at slike utsagn fra sentralt hold om kommunenes rolle og betydning oftere blir en del av det uforpliktende og retoriske ordskiftet enn en del av den faktiske politikken. Det er derfor en permanent oppgave å sørge for at slike politiske program-erklæringer blir omsatt til praktisk politikk og forvaltning.

En begivenhet i riktig retning fant sted 31. mars 2016 på Stortinget: Ved en tilføyelse i Grunnloven § 49 besluttet Stortinget å grunnlovfeste det lokale selvstyret med følgende formulering:

«Innbyggerne har rett til å styre lokale anliggender gjennom lokale folkevalgte organer. Nærmere bestemmelser om det lokale folkevalgte nivået blir fastsatt ved lov.»

USS og andre miljøer med omsorg for lokaldemokratiet har i en årrekke etterlyst Norges etterlevelse av Europarådets Charter om lokalt selvstyre, hvor vi er forpliktet til å grunnlovfeste prinsippet om lokalt selvstyre. Det er følgelig grunn til å nevne begivenheten i USS jubileums-hefte. Grunnlovfestingen gir ytterligere en plattform for USS-arbeidet fremover.

AREALFORVALTNINGEN – ET PERMANENT SPENNINGSFORHOLD MELLOM STAT OG KOMMUNE

Det er likevel en kjensgjerning at de nevnte spenningsforholdene mellom stat og kommune er i *konstant bevegelse*; det finnes ikke et «riktig» balansepunkt. Tvert imot er forholdet mellom stat og kommune i areal- og fredningssaker mer å anse som et bevegelig mål, hvor gjensidig påvirkning og politisk, faglig og administrativ makt langt på vei avgjør plasseringen av tyngdepunktet til enhver tid.

KONKRETE SAKER OG RESULTATER I FOKUS

Helt fra stiftelsen var USS opptatt av å bygge opp organisasjonen nedenfra og gjennom praktisk politisk arbeid: berettigelsen skulle vises gjennom *konkrete saker og konkrete resultater*. Av den grunn identifiserte landsstyret tidlig utvalgte arbeidsområder og med konkrete målsetninger for virksomheten.

Vi vil i det følgende gi en kort beskrivelse av det arbeid som har vært utført på de viktigste arbeidsområdene. Hensikten er både å gi deg innblikk i hvilket arbeid som er utført, hvilke resultater som er oppnådd og hvilken posisjon USS har etablert blant andre samfunnsinstitusjoner. Uavhengig av saksfelt vil gjennomgangen vise følgende felles erfaringer:

- Politiske og rettslige rammeverk i arealsaker er kontinuerlig gjenstand for forandringer
- I naturressursforvaltningen finnes det få – om noen – endelige svar og løsninger
- En eller noen få kommuner blir sjelden lyttet til, mange kommuner som taler med en stemme blir møtt med respekt og interesse.
- De langsiktige og robuste løsninger i store naturressurssaker finnes bare i et aktivt samspill mellom nasjonale og lokale aktører.
- Et aktivt samspill forutsetter gjensidig styrke og kompetanse og en gjensidig respekt.
- Nasjonale og internasjonale mål om bevaring av naturmangfoldet og bærekraftig arealforvaltning kan bare nås gjennom lokal legitimitet.
- Ting tar tid.

NASJONALPARKER OG ANNET OMRÅDEVERN

KRAV OM LOKAL INNFLYTELSE OG FORVALTNING AV VERNEOMRÅDER

Mange kommuner opplevde sterk lokal frustrasjon og avmakt i saker om etablering av store verneområder som nasjonalparker og landskapsvernområder på åtti- og nittitallet. Straks etter stiftelsen i 1996 tok USS initiativ overfor Miljøverndepartementet til etablering av en arbeidsgruppe med formål å styrke kommunenes innflytelse i verneplanprosessene og i forvaltningen av vedtatte verneområder. Initiativet ble positivt mottatt i departementet, og allerede i mai 1997 anbefalte en arbeidsgruppe med representanter for departementet, Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet), USS og KS følgende konkrete tiltak:

- De samlede virkningene av vernevedtak må konsekvensutredes med aktiv medvirkning fra de berørte kommuner.
- Fylkesmennene skal så tidlig som mulig orientere kommunene om planlagte verneformål og -områder, verneform, mulige rettsvirkninger mv.
- Kommuner og brukere må trekkes mer aktivt med i forvaltningen av verneområdene.
- Forslag til forvaltningsplaner bør foreligge samtidig med verneforskriftene.

Forslagene til tiltak ble fulgt opp i departementet, og i et foredrag i mai 1998 fremholdt miljøvernminister Guro Fjellanger:

«Jeg vil gi honnør til USS for konstruktive innspill og dialog i arbeidet med å sikre bedre lokal medvirkning i arbeidet.»

Samme år informerte direktoratet aktuelle kommuner om at *«(..)det vil nå bli åpnet for delegasjon til kommuner av forvaltningsansvar for verneområder.»*

MDS RUNDSKRIV OM ØKT KOMMUNAL MEDVIRKNING

I 1999 ga Miljøverndepartementet ut et nytt Rundskriv T-3/99 om *Saksbehandlingsregler etter naturvernloven*, hvor kommunenes betydning for verneplanarbeidet ble understreket, og hvor statlige naturvernmyndigheter ble pålagt å trekke berørte kommuner så tidlig og aktivt som mulig med i verneplanprosessene. Gjennom rundskrivet var kommunesektoren for første gang gitt en formell posisjon i verneplanprosessene, og det tomrommet naturvernloven inneholdt om kommunenes interesser var utfyllt.

LØSNING AV TVISTER MELLOM STAT OG KOMMUNE

Det viktigste juridiske verktøyet i arealsaker er plan- og bygningsloven. Til Planlovutvalgets innstilling i 2001 fremholdt USS at vilkårene for bruk av statlige virkemidler burde klargjøres og strammes inn, og at bare *«viktige nasjonale interesser»* burde gi grunnlag for statlig overstyring av det lokale selvstyre i arealsaker. USS anbefalte videre innført *«en uavhengig instans som kan ta stilling til tvister mellom stat og kommune.»*

Ting tar riktignok lang tid, men i 2017 vedtok Stortinget en ny bestemmelse i plan- og bygningsloven, § 5-7, som fastslår at kommunen kan reise søksmål om gyldigheten av en fremmet innsigelse eller departementets avgjørelse i innsigelsessak. Lovendringen kom sammen med en endring i tvisteloven, med innføring av ny § 1-4 a, som medførte at kommunene også på andre områder har fått rett til å ta ut søksmål mot Staten i saker om statlig overprøving av kommunale vedtak.

LOKAL FORANKRING AV VERNEARBEIDET

Flere medlemskommuner meldte tilbake at konfliktnivået i de enkelte verneplanprosesser var for høyt, og at dette ga opphav til lokale protester mot verneplanene. USS tok opp forholdet med miljøvernministeren, og i januar 2003 svarte daværende miljøvernminister Børge Brende at «*Som miljøvernminister er jeg opptatt av at vi får til ordninger som kan bidra til å øke den lokale aksept og forståelse for verneplanene. De synspunkter som er fremmet i brevet vil bli tatt med i vurderingene ved utarbeidelsen av stortingsmeldingen om regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.*» I stortingsmeldingen samme året ble det fremhevet at regjeringen ville «*arbeide for å sikre en best mulig lokal forankring av vernearbeidet*» og at kommunene «*i større grad vil bli trukket inn i forvaltningen av verneområdene.*»

NATURMANGFOLDLOVEN

USS' arbeid favner vidt, og i sakene om områdevern har store deler av aktiviteten vært rettet både mot den lovgivende makt, Stortinget, og mot den utøvende makt, regjering, departement og direktorater. Da Stoltenberg I-regjeringen i 2001 nedsatte Biomangfoldlovutvalget til utarbeiding av en ny naturvernlov ble en ny arena for påvirkning av det rettslige rammeverket i vernesaker etablert. For USS ga lovutvalget nye muligheter til å styrke kommunenes posisjon i vernesaker, og det ble ansett som en anerkjennelse av USS' virksomhet at juridisk sekretær, advokat Stein Erik Stinessen, ble oppnevnt som medlem av en ekspertgruppe i utvalget til utredning av erstatningsreglene i naturvernsaker.

Utvalget fremmet i NOU 2004:28 forslag til ny naturmangfoldlov, og hvor viktige temaer for USS var ivaretatt:

- Kommunene kan gis forvaltningsmyndighet i verneområdet
- Verneformålet og vernebehovet skal konkret begrunnes
- Utkast til forvaltningsplan skal fremmes samtidig med verneforskrifter
- Der bruk er en forutsetning for vern, skal skjøtselsplan fremmes
- Private som bidrar til skjøtsel vil kunne ha krav på godtgjørelse
- Utvidet erstatningsvern for grunneiere

Ny naturmangfoldlov ble vedtatt i 2009, i all hovedsak i tråd med utvalgets innstilling.

VELLYKKET VERN FORUTSETTER LOKAL AKSEPT

Etter flere kontroversielle vedtak om vern av store naturområder mot sterke lokale protester, aktivt arbeid fra USS og andre miljøer, inntrådte et merkbart politisk stemningsskifte på midten av 2000-tallet. Det ble tydelig også for det rikspolitiske miljø at naturvernarbeidet bare kan lykkes dersom vernevedtakene møtes med forståelse og oppslutning lokalt. Denne holdningsendringen kom til uttrykk slik i regjeringserklæringen høsten 2005 fra Stoltenberg II-regjeringen:

«Det påbegynte arbeidet med å utvikle nasjonalparkene som en ressurs for lokalsamfunnene og for lokal verdiskaping skal fortsette(..)Regjeringen vil sørge for at kulturlandskap ikke gror igjen og forfaller. Satsing på bærekraftig bruk er viktig for landskapsvern og biologisk mangfold. Lokale og regionale folkevalgte organer skal gis økt myndighet i naturforvaltningen. Regjeringen vil at gjennomførte vern skal evalueres for å vurdere effekten på bosetting og næringsutvikling. Prøveordningen med lokal og regional forvaltning skal videreutvikles.»

FRA MUSEALT VERN TIL VERN GJENNOM BRUK

Sett i ettertid kan det slås fast at tidsånden fra 1970-tallet med det klassiske naturvernet, eller det museale vernet som det også er kalt, sakte, men sikkert på 2000-tallet ble avløst av et mer dynamisk syn på vern av store naturområder: naturen er i evig endring og både vernebehovet og vernemetodene må tilpasses denne dynamikken. Mange verneverdier vil være mer truet av *gjengroing* og et statisk syn på naturen enn av en lokal bruk som er tilpasset de reelle verneverdier og naturens dynamikk.

Det syn USS siden stiftelsen i 1996 hadde forfektet på kommunenes rolle i arealsaker og i store verneprosesser, og på forholdet mellom stat og kommune, fikk på samme tid større gjennomslag i samfunnsvitenskapelige miljøer: I stedet for å beskrive forholdet mellom de ulike politiske nivåer og de ulike forvaltningsnivåer som at staten er overordnet kommunene, ble stadig flere samfunnsvitere opptatt av å beskrive forholdet som en form for partnerskap. Bakgrunnen var erkjennelsen av at det består et gjensidig avhengighetsforhold mellom stat og kommune i arealsaker: statens vernepolitikk kan ikke lykkes uten lokal aksept og legitimitet, og kommunenes arealplanlegging og -forvaltning er avhengig av statens tilslutning.

Denne holdningsendringen var ikke bare av nasjonal karakter, men også internasjonalt ble det rettet større oppmerksomhet mot partnerskapstanken og tilhørende forhandlingsmodeller. Det er grunn til å tro at dette hadde sammenheng med det mer liberale synet på offentlig sektor som vokste frem på denne tiden, og hvor tidligere tilnærmet vanntette skott mellom offentlig og privat sektor ble visket ut. – Uten sammenligning for øvrig kan konsultasjonsordningen mellom staten og kommunesektoren, som ble etablert på 2000-tallet, stå som eksempel på tilsvarende utslag av den nye tenkningen rundt offentlig sektor.

Børestein. Foto: Amalie Forthun Grøthe

Sett fra USS' ståsted var det vunnet tilslutning til grunnleggende prinsipper om kommunenes rolle og posisjon i store vernesaker. Det førte til en dreining i arbeidsoppgavene, hvor utfordringen fremover ville bli å gi disse prinsippene konkrete innhold, gi kommunene både formell og reell myndighet i forvaltningen av store verneområder og sikre at staten i større grad behandler kommunene som partnere og mindre som interesse-motparter.

VERNEOMRÅDENE SOM GRUNNLAG FOR LOKAL VERDISKAPING

Miljøverndepartementet opprettet i 2006 en arbeidsgruppe med oppdrag å kartlegge behovet for en bærekraftig forvaltning og skjøtsel av verneområdene, og hvordan verneområdene bedre kan utnyttes til lokal verdiskaping. USS leder, *Steinar Kyrvestad* fra Valle i Setesdal, ble oppnevnt som medlem av arbeidsgruppen.

Arbeidsgruppen slo fast at det i flere verneområder var et stort behov for aktive tiltak til ivaretagelse av verneverdiene. Gruppen viste til at Riksrevisjonen også hadde kritisert den statlige verneforvaltningen for å være for statisk og passiv.

INNFØRING AV LOKAL FORVALTNINGSMODELL FOR VERNEOMRÅDENE

Etter flere år med forsøk på ulike lokale forvaltningsordninger i fire større verneområder kom et prinsipielt gjennombrudd i forslaget til statsbudsjett for 2010, da Stoltenberg II-regjeringen foreslo innført en ny, lokal forvaltningsmodell for de store verneområdene. Forut for forslaget hadde Direktoratet for naturforvaltning hevdet at lokal forvaltning ikke fungerte, noe som avstedkom sterk kritikk fra USS. Regjeringens forslag fikk støtte fra USS og senere tilslutning i Stortinget.

I årsmeldingen for 2011 ble vist til at den lokale forvaltningsmodellen for de store verneområdene var et viktig gjennombrudd for USS. Det ble videre understreket at finansieringen av verneområdeforvaltningen gjensto å få på plass etter faste normer og regler.

Mange medlemskommuner var aktive i de nye verneområdestyrene, og i februar 2012 arrangerte USS seminar for medlemskommuner om erfaringer fra den lokale forvaltning-ordningen. Tilbakemeldingene var entydige: Områdestyrene måtte bruke for mye tid på enkeltsaker. Etter sterkt påtrykk endret departementet vedtektene for nasjonalparkstyrene med utvidet delegasjonsadgang.

Riksrevisjonen utga i 2014 ny rapport om forvaltningen av nasjonalparkene. Den lokale forvaltningsmodellen ble beskrevet positivt, men det ble kritisert at det er for mange aktører med sammenfallende eller konkurrerende oppgaver og at finansieringsmodellen kan gi en ineffektiv forvaltning.

FORENKLING AV UTMARKSFORVALTNINGEN

Kommunaldepartementet oppnevnte i 2014 en faggruppe med mandat å foreslå tiltak for å forenkle utmarksforvaltningen. I tillegg til forenkling av forvaltningen ba departementet faggruppen legge til grunn at «kommunene skal tildeles større ansvar og myndighet innen utmarksforvaltningen.»

Som en av flere høringsinstanser ga USS departementet honnør for initiativet, men kritiserte samtidig sammensetningen av faggruppen, som var uten kommunal representant.

Faggruppens rapport av desember 2014 inneholdt flere forenklingsforslag, og ble fulgt opp fra de tre departementene Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet i oktober 2015 med en ny arbeidsgruppe for «*førstelinjetjeneste for utmarksforvaltning og forenklingstiltak innen IKT.*» Det var enda en anerkjennelse av USS at nestlederen Hanne A. Velure fra Lesja ble oppnevnt som leder av dette utvalget.

Gruppen presenterte 29. februar 2016 rapporten «*Forenkling av utmarksforvaltningen – kommuner som førstelinjetjeneste for utmarksforvaltning og forenklingstiltak innen IKT.*» Forslagene i rapporten ser bl.a. på hvordan kommunen gjennom organisatoriske og praktiske grep kan bli en sterkere aktør i utmarksforvaltningen, og foreslår en rekke tiltak «*som kan gi økt lokal medvirkning i verneområdeforvaltningen.*»

SUPPLERENDE VERN 2018-

Regjeringen Solberg har hatt arealvern som ett av sine satsingsområder, og høsten 2018 startet et arbeid med supplerende vern. I tråd med USS' mangeårige arbeid med å sikre kommunenes involvering i slike verneprosesser, har USS fulgt arbeidet tett.

Det følger av naturmangfoldloven § 41, som inneholder saksbehandlingsreglene for prosesser knyttet til områdevern at:

«*Når et arbeid med vern etter dette kapitlet tar til, skal det [...] legges til rette for en saksbehandling med best mulig samarbeid med grunneiere, rettighetshavere, berørte næringsinteresser og representanter for lokalbefolkningen, berunder utøvere av samisk kultur og utøvere av samisk næring, kommunen og fylkeskommunen. [...]*».

Bestemmelsen fastslår at allerede når et arbeid med områdevern «tar til», skal saksbehandlingen legges opp slik at det blir et best mulig samarbeid med de berørte kommunene.

Proessen med supplerende vern kom skjevt ut fra start. Kommunene ble ikke involvert tidlig. I oppdragsbrevet fra Miljødirektoratet til fylkesmennene av 30. oktober 2018, fremstår den manglende involveringen som en bevisst strategi fra departementet:

«KLD har i sitt oppdragsbrev lagt til grunn at bred medvirkning i prosessen kommer i fase 2. Fylkesmennene skal i fase 1 gjøre selvstendige, faglige vurderinger og foreslå områder ut fra eksisterende kunnskapsgrunnlag.»

Flere USS-kommuner oppdaget helt tilfeldig at store arealer i kommunen var foreslått vernet. USS sendte brev til KLD 30. april 2019, der det ble påpekt at saksbehandlingen var i strid med naturmangfoldloven. Videre fremhevet USS at den manglende involveringen av kommunene medfører at viktig kunnskap blir utelatt fra saksbehandlingen:

«For mange av områdene fylkesmennene har vurdert som verneverdige, er verneverdiene skapt gjennom aktivt bruk, noe som for eksempel er tilfelle for kystheier og stølsområder. En verneprosess uten lokal forankring innebærer således en risiko for at verdiene man ønsker å verne går tapt som følge av verneprosessen. Kommunene har lokalkunnskap og spisskompetanse både på verneverdier, andre verdier og bruken av arealene som er vurdert som verneverdige. USS mener også det er ubehagelig at departementet har valgt å ignorere denne kunnskapen i den innledende fasen, og frykter at dette grepet vil virke til skade for senere aksept og lokal forankring av eventuelle endelige vedtak om vern.»

Til tross for kommunenes og USS' protester fortsatte fylkesmennene sine kartlegging av aktuelle områder for suppleringsvern. Fylkesmennene foreslo totalt ca. 1 300 områder med aktuelt nytt verneareal.

På bakgrunn av fylkesmennenes forslag anbefalte Miljødirektoratet i sin rapport til KLD i mai 2019 å dele det videre arbeidet i tre kategorier: 1) supplerende vern, 2) våtmarksplan Finnmark og 3) nasjonalparker.

Prossessen rullet videre, og 13. januar 2021 sendte Miljødirektoratet brev til 75 kommuner med orientering om videre prosess knyttet til nye nasjonalparkområder, hvorav 38 var medlemmer i USS. Det fremgikk av brevet at Miljødirektoratet utover våren skulle involvere kommunene, før anbefalingen til departementet ble avgitt.

Kommunene ble involvert gjennom digitale møter. Mange kommuner ble tatt på sengen. Direktoratets anbefaling forelå 7. april 2021. Flere av kommunene har gitt uttrykk for at de opplever at de har vært lite involvert i prosessen. I sin anbefaling til departementet uttaler Miljødirektoraet at den videre verneprosessen *«må dette skje i nært samarbeid med aktuelle kommuner»*. Nå (juni 2021) ligger saken på departementets bord.

ROVVILT

KONFLIKTEN MELLOM ROVDYR OG BEITEDYR VOKSER FREM

For flere av kommunene bak stiftelsen av USS var det de problemer som rovdyrpolitikken skapte lokalt, som var den konkrete årsaken til initiativet om en egen organisasjon. Norge hadde i flere år drevet en aktiv politikk for å øke rovdyrbestanden, blant annet med grunnlag i Bern-konvensjonen som ble gjeldende i Norge i 1986. Gjennom et sett av juridiske, økonomiske og politiske virkemidler økte Norge rovdyrbestanden i flere regioner. Baksiden av medaljen begynte å vise seg for alvor da flere beitebrukere følte seg tvunget til å gi opp driften og nedlegge sine bruk på grunn av store og gjentatte rovdyrtaap.

USS er verken for eller imot rovdyr. Det ble likevel tidlig klart at det forelå store mangler ved politikkkutformingen, og at for snevre sektorinteresser fra naturvernhold og fra staten gjennom Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet dominerte saken med sine særstandpunkter. Dette kom tydelig til syne da Stortinget våren 1997 drøftet Rovdyrmeldingen, St.meld. nr. 35 (1996-97).

Etter omfattende påtrykk fra berørte næringsorganisasjoner, USS og andre miljøer endret Stortinget en rekke forslag fra regjeringen Jagland:

- Prinsippet om fullt erstatningsvern ved rovdyrskader ble nedfelt
- Stortinget påla regjeringen å lovfeste erstatningsvernet
- Nødvendige skadeforebyggende tiltak med statlig finansiering
- Utvidede fellingstillatelser utenfor kjerneområdene for rovdyr

ETABLERINGEN AV DET SENTRALE ROVVILTUTVALGET

En nyskaping var etableringen av Det sentrale rovviltutvalget, blant annet med USS leder, *Arnodd Lillemark*, som fast medlem.

Som i andre saker har USS arbeidet på mange fronter i rovdyrsakene: det juridiske rammeverket har stått sentralt for USS juridiske sekretariat, informasjonen av det politiske miljø i regjering og storting er ivarettatt av USS politiske miljø, og enkeltkommuners behov for bistand er fanget opp i USS organer.

STERKE MOTSTRIDENDE INTERESSER

Sett over tid har spørsmålet om fredning av de fire rovdyrene bjørn, ulv, jerv og gaupe skapt sterke motsetninger mellom mange miljøer. Fra å være en sak hvor beitenæringen først ropte varsko om rovdyrtaapene, har frustrasjonen bredt seg til større miljøer. Mange som er bosatt i rovdyrutsatte områder viser til den reduserte livskvaliteten, og fra stadig flere jegermiljøer er det påvist klare sammenhenger mellom reduksjoner i storviltbestanden og i forekomsten av rovdyr i området.

INTERNASJONALE KONVENSJONER OG DEN TODELTE MÅLSETNING

Det er mange og sterke meninger om og i tilfelle hvordan Norge skal ta hånd om rovdyr i norsk natur. Det strides om alt fra innholdet av våre internasjonale forpliktelser som Bernkonvensjonen og Landskapskonvensjonen, om genetiske og biologiske spørsmål rundt ulvebestanden, om bestandsmålene, om bestandsregistreringene, om uttaksmetoder, om sonering av beite- og rovdymråder, om gjeting, om gjengroing osv. Gjennom flere rovdymeldinger til Stortinget, to rovviltforlik og et ulveforlik mellom de politiske partier, en nærmest løpende evaluering av rovviltforlikene og en rekke politiske og juridiske virkemidler er det fra sentralt politisk hold, uavhengig av regjeringspartier, søkt oppnådd en form for aksept for den daglige forvaltningen og for den todelte *målsetningen*: Norge skal både ha plass til de fire rovdymene og til den tradisjonelle bruken av utmarka som beiteområde for sau og rein.

Dette har vist seg krevende, og det er på det rene at få om noen saker over så lang tid har vekket sterkere følelser og meninger enn rovdymrsaken. For USS som representant for kommunesektoren, og dermed også innbyggerne og næringsinteressene som er direkte berørt av rovviltpolitikken, har det vært viktig å sørge for en bedre balanse mellom verneinteressene og de berørte lokale interesser. USS har argumentert for at regelverket og de ordninger som gjelder rundt rovviltpolitikken i større grad også må ta hensyn til beitebrukere og berørte lokalsamfunn.

AVSTAND MELLOM POLITIKK OG FORVALTNING

En spesiell erfaring forskjellig fra de fleste andre samfunnssektorer har vært den store avstanden som oppleves å være mellom de uttalte målsetninger fra sentralt politisk hold om å redusere konfliktnivået og å gi rovdympolitikken økt lokal legitimitet på den ene siden, og den praktiske rovviltforvaltningen på den andre siden: Ved en rekke anledninger har statlige forvaltningsorganer fremmet lov- eller forskriftsforslag i strid med politiske signaler eller truffet vedtak i konkrete fellings- eller erstatningssaker i strid med gjeldende rett. Noen eksempler som viser dette, er:

- Forslag til endringer i dyrevernloven som ga dyrehelseforvaltningen myndighet i rovdymrsaker
- Forslag til forskrifter med plikt for dyreeier til erstatningsfritt å avstå fra utmarksbeite ved rovdymfare
- For sene svar på fellingssøknader som umuliggjorde felling pga vær- og sporingsforhold
- Forslag til ny dyrevelferdslov som påla dyreeier erstatningsfritt ansvar for å beskytte dyr mot rovdym, herunder avstå fra utmarksbeite
- Varsel fra Mattilsynet til flere hundre bønder om beitenekt dersom tapstall ikke ble redusert
- Rettsstridige avslag på erstatningskrav for rovdymrtap
- For dårlige virkemidler til effektiv skade- og lisensfelling,
- Omgjøring fra departementet av de lokale rovviltnevnendenes vedtak om uttak av rovvilt.

- Forslag til en rekke endringer i rovviltforvaltningen i strid med rovviltforlikene, herunder etablering av uavhengig klagenemnd (unntatt politisk og parlamentarisk kontroll) og reduksjon i forvaltningsregioner.

Disse og andre eksempler har dessverre bidratt til at motsetningene mellom ulike interesse-miljøer er blitt større.

ULVESAKEN 2016/2017

Etter hvert som rovviltbestandene tok seg opp utover på 2010-tallet, ble det avdekket mangler i både lovverket og forvaltningens oppfølging av Stortingets vedtatte rovviltpolitikk. Dette kom særlig til uttrykk gjennom prosessen knyttet til fastsettelse av kvote for lisensfelling av ulv vinteren 2016/2017.

Bakgrunnen var at det hadde oppstått en ny faktisk situasjon, som satte det rettslige ramme-verket og forvaltningens oppfølging på prøve: bestanden av ulv lå godt over Stortingets vedtatte bestandsmål på 4-6 ynglinger. Likevel omgjorde klima- og miljøminister Vidar Helgesen 20. desember 2016 de lokale rovviltnevnendenes vedtak om lisensfelling innenfor ulvesonen, under henvisning til at det ikke var hjemmel for uttaket i rovviltforskriften og naturmangfoldloven. Den konkrete begrunnelsen for omgjøringen var at departementet mente at ulven ikke utgjorde skadepotensiale for husdyr og tamrein.

Omgjøringen kom bare dager i forkant av at den planlagte lisensfellingen rutinemessig skulle iverksettes ved årsskiftet. USS sendte 1.januar 2017 en utredning til departementet med kritikk av den rettsoppfatningen departementets vedtak bygget på. Departementets oppfatning var utelukkende konsentrert om betydningen av skadepotensiale for beite- og tamreinnæring, og ikke ulvens skadepotensiale for andre næringer og berørte lokale interesser.

Omgjøringen utløste voldsomme reaksjoner hos innbyggerne i de berørte områdene, som mente statsråden neglisjerte Stortingets vilje. Også hos opposisjonen på Stortinget ble reaksjonene sterke, under henvisning til det brede ulveforliket Stortinget vedtok i juni 2016. Statsråden ble pålagt å klargjøre det rettslige handlingsrommet for ulveforvaltningen direkte overfor Stortinget.

Som ledd i Stortingets arbeid ble USS-sekretariatet invitert til lukket høring i energi- og miljøkomiteen. Etter at stortingsflertallet hadde forkastet statsrådets forsøk på klargjøring av det rettslige handlingsrommet, ble han instruert til å endre rovviltforskriften, slik at også andre hensyn enn hensynet til bufe og tamrein kan tillegges vekt som grunnlag for vedtak om lisensfelling. Ny forskrift ble vedtatt 6. juni 2017, og helt i tråd med det syn USS hadde forfektet ble det dermed anledning til også å tillegge andre «*offentlige interesser av vesentlig betydning*» vekt i spørsmålet om uttak, slik et nesten enstemmig storting ett år tidligere hadde forutsatt skulle være regelen.

«ULVESAKEN» SOM GIKK HELT TIL HØYESTERETT

Som en følge av endringen i rovviltforskriften, som medførte at det ble gitt hjemmel for uttak for å ivareta «*offentlige interesser av vesentlig betydning*», traff rovviltnemndene i region 4 og 5 allerede 26. juni 2017 vedtak om lisensfelling. I nemndenes vedtak ble det satt en kvote på 12 ulver utenfor ulvesonen og en kvote på inntil 24 ulver innenfor de helnorske revirene Osdalen og Julussa og grensereviret Slettås. Rovviltnemndene begrunnet vedtaket med at slik fellingskvote måtte til for å bringe ulvebestanden ned på Stortingets bestandsmål.

En rekke organisasjoner påklaget vedtakene. I klagebehandlingen stadfestet departementet nemndenes vedtak, med unntak av Slettåsreviret som ble holdt utenfor lisensfelling. WWF brakte kort tid senere saken inn for Oslo tingrett. USS erklærte partshjelp til støtte for staten, med sekretær adv. Stein Erik Stinessen som prosessfullmektig.

Ved kjennelse 21. november stanset tingretten den vedtatte fellingingen med den begrunnelse at det forelå saksbehandlingsfeil og at begrunnelsen for vedtaket var mangelfull. Departementet traff deretter nye vedtak 1. desember. Nytt saksanlegg fra WWF førte nå ikke frem. Staten og USS vant fullt ut i tingretten, som avsa dom 18. mai 2018, og jakten ble umiddelbart iverksatt.

WWF anket til lagmannsretten, og saken kom til behandling i desember 2019. Ulvene var nå felt, men saken hadde fortsatt rettslig interesse. I motsetning til tingretten kom til at lovens vilkår for felling ikke var oppfylt og kjente departementets vedtak ugyldige. Lagmannsrettens flertall kom til at departementet hadde lagt en uriktig tolkning av vilkåret «*offentlige interesser av vesentlig betydning*» til grunn, blant annet ved at det var lagt for stor vekt på Stortingets uttalelser i Innst. 257 L (2016–2017) av hva slike «offentlige interesser» er.

Staten anket til Høyesterett, og igjen med USS som partshjelper.

Høyesterett ga i dom 26.mars 2021 staten og USS medhold på alle punkter, og kom med viktige rettsavklaringer for den fremtidige ulveforvaltningen:

- Ulvene i Norge er en del av en felles sør-skandinavisk bestand, og overlevelsessevnen skal vurderes med dette som utgangspunkt.
- WWF ble ikke hørt med at ulv ikke kan felles fordi den er angitt som «kritisk truet» på Rødlista. Klassifiseringen beror på et annet vurderingstema enn lovens vilkår for uttak.
- Uttakene truet ikke overlevelsessevnen. Høyesterett avklarte at så lenge forvaltningen forholder seg til Stortingets vedtatte bestandsmål, innebærer det forpliktelsene etter naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen ivaretas.
- Stortingets uttalelser ble tillagt vesentlig vekt. Høyesterett mente dette var grunnleggende for å sikre folkelig tillit til myndighetenes rovviltforvaltning.

- Hensynet til offentlige interesser av vesentlig betydning er av generell karakter og kan som regel ikke la seg påvise konkret for bestemte mennesker, grupper e.l. Høyesterett uttaler at det avgjørende vil være at legitime interesser etter en skjønnsmessig vurdering kan tilsi uttak. I denne vurderingen er Stortingets føringer sentrale.

For sitt resultat la en enstemmig Høyesterett stor vekt på det samlede forvaltningsregimet for ulv som over flere år er etablert og utviklet av Stortinget. Det gjelder prinsippet om geografisk differensiert forvaltning, soneforvaltningen, bestandsmålet, prioriteringen av forebyggende tiltak, og endelig hvilke samfunnsmessige interesser som kan begrunne uttak i en samlet avveining av motstående hensyn. Dommen har betydelig overføringsverdi til forvaltningen av andre rovdyr og til ulveforvaltningen både innenfor og utenfor ulvesonen.

KONSULTASJONSORDNINGEN

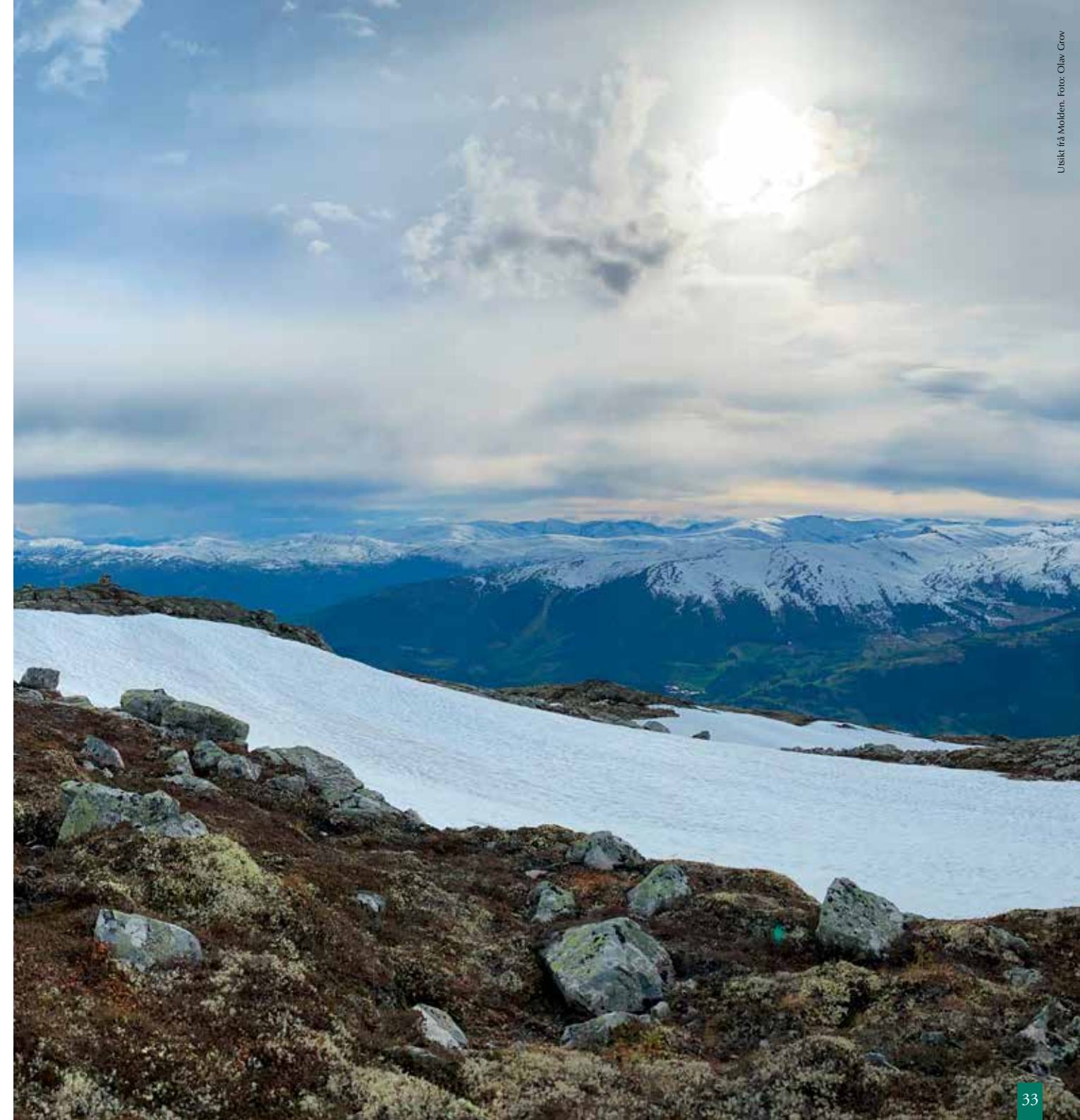
Parallelt med distriktsopprøret mot rovviltforvaltningen og de mange rettssakene som var under oppseiling fra 2016, fikk USS en stadig større plass på den nasjonale arenaen, også når det gjaldt rovviltforvaltningen.

Høsten 2018 sendte mer enn 150 ordførere fra alle partier brev til statsminister Erna Solberg der de ga uttrykk for sterk misnøye med rovviltforvaltningen og de problemer den påfører beitenæringen og berørte lokalsamfunn. USS var involvert i prosessen og under henvisning til brevet uttrykte landsstyret sterk bekymring for at tilliten til rovviltforvaltningen syntes å være brutt.

Som en følge av brevet inviterte statsminister Erna Solberg ordførerne i Bardu, Elverum, Engerdal, Hattfjelldal, Inderøy, Meråker, Rendalen, Sør-Fron, Vestre Slidre og Våler i Solør samt Utmarkskommunenes Sammenslutning (USS) til møte for å drøfte problemene.

Etter et konstruktivt møte med statsministeren, klima- og miljøministeren og landbruksministeren ble det etablert en fast konsultasjonsordning der USS 2-3 ganger hvert halvår møter Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet for å diskutere aktuelle problemstillinger. Departementene stiller med statssekretærer og et stort embetsverk. Også Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet deltar. Fra USS side møter rovviltutvalget (leder + to faste medlemmer), i tillegg til ordførere eller aktuelle representanter for kommunene og sekretariatet.

Møtene har vist seg nyttige og har skapt en tettere og mer direkte dialog mellom statens organer og USS-miljøet. Med den brede politiske enigheten om at rovdyr hører hjemme i norsk natur og vår aktive bruk av utmarka både til næringsformål og ellers, er grunnlaget for konflikter med motstående interesser av permanent karakter. Gode arenaer for menings- og erfaringsutveksling er derfor sentralt både for staten og for de berørte. Sommeren 2021 ble det i forbindelse med ordningen arrangert et stort seminar om problemene med rovvilt og

tamrein, der USS deltok sammen med aktører fra departementene, direktoratene og en rekke underliggende fageter, flere statsforvaltere og forskningsinstitusjoner.

Konsultasjonsordningen har bidratt til konkrete endringer på enkeltområder, slik som for eksempel at kommunene har fått klagerett på departementets vedtak i saker om uttak og mer effektive uttaksmetoder. Ordningen er et viktig utgangspunkt for det videre arbeidet på feltet.

FORSKNINGSPROSJEKT – LEVEKÅR, LIVSKVALITET OG NÆRHET TIL ULV

I arbeidet med ulike problemer som oppstår i forbindelse med rovviltforvaltningen, enten det er i den løpende forvaltningen eller i forbindelse med rettssaker, har USS fått god oversikt over forskningen som er utført om området. I den forbindelse er det avdekket at det er mangler i dokumentasjonen som foreligger. Dette gjelder særlig hvilken påvirkning det forhold å leve med nærhet til ulv (og for så vidt annet rovvilt) har på de menneskene og lokalsamfunnene som blir berørt.

I 2019 tok derfor USS initiativ til å gjennomføre et forskningsprosjekt for å dokumentere disse forholdene. Mange av de berørte kommunene stilte seg umiddelbart positive, og fremhevet at USS er en aktør som har den nødvendige tilliten i lokalsamfunnene.

Prosjektet er nå igangsatt med egen styringsgruppe. I oppstarten ble det nedlagt et betydelig arbeid for å få tillatelse fra departementet til at kommunene kan bruke deler av det såkalte ulverevirtilskuddet til å finansiere prosjektet. Prosjektet skal gjennomføres av en uavhengig, kompetent aktør i samarbeid med USS, de berørte kommuner og statsforvalterne.

USS-AKTIVITETER – HVA ER OPPNÅDD?

Å måle resultater av en bestemt virksomhet eller en bestemt aktør er vanskelig på samfunnsområder med så tunge interessenetninger og så mange aktører som i rovviltsaken. USS aktiviteter overfor de politiske miljøer og overfor statsforvaltningsapparatet har ofte vært i samarbeid med andre interesseorganisasjoner, med felles opptreden, felles opprop mv. Et tilbakeblikk på USS aktiviteter viser at rovdysaken har vært høyt prioritert i alle de 25 årene USS har eksistert, og at USS har vært en sterk bidragsyter til de mange store endringer i det vi kan kalle «rovdyrregimet» som har funnet sted. For å nevne noen:

- Høyesteretts dom i ulvesaken som stadfester at norsk ulveforvaltning er i tråd med naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen.
- Etableringen av konsultasjonsordningen der USS møter departementene og direktoratene jevnlig.
- Lovfesting av prinsippet om full erstatning ved rovdyrtpap
- Bedre bestandsregistreringsmetoder
- Tidsfrister for behandling av rovdysaker

- Mer effektive uttaksmetoder
- Større ivaretagelse av beiteinteressene i prioriterte beiteområder
- Finansiering av lokale fellingslag
- Utvidelse av nødvergebestemmelsen til også å gjelde hund
- Etablering av og deltakelse i Det sentrale rovviltutvalget
- Etablering av og deltakelse i Kontaktutvalget for rovviltforvaltning
- Etablering av regionale rovviltnemnder
- Omstillingsordninger ved nedlegging av beitebruk
- Opprettholdelse av klagebehandling i departementet
- Mer effektive fellingsmetoder, særlig for jerv.
- Klagerett for kommuner på departementets vedtak om uttak.

RETTSSAKER OM ROVVILT

Rovviltsakene er ikke bare kontinuerlig en del av det politiske ordskiftet, men bringes med ujevne mellomrom inn for rettsapparatet. USS-miljøet har også vært sterkt delaktig i mange slike rettssaker, og her skal kort nevnes rettssaker om rovvilt som advokater fra USS-sekretariatet har prosedert:

- Atndalsflokken: En samlet miljøbevegelse påsto i 2001 direktoratets vedtak om felling av den såkalte Atndalsflokken med ni ulv kjent ugyldig. USS erklærte partshjelp sammen med berørte kommuner til støtte for staten. Retten opprettholdt fellingsvedtaket. Retten fant også at USS hadde selvstendig rettslig interesse i å opptre som partshjelper. Advokatene *Caroline Lund* og *Fredrik Berg* i USS-sekretariatet var prosessfullmektiger for USS og kommunene.
- Rendalsdommen: USS og en rekke medlemskommuner stilte garantier for saksomkostningsrisikoen til 12 sauebønder i den såkalte Rendalssaken. I en enstemmig Høyesterettsdom i 2006 ble dyrevernnemndas forbud mot utmarksbeite kjent ugyldig, og bøndene tilkjent mer enn to mill kr i erstatning og fulle saksomkostninger. Advokatene *Stein Erik Stinessen* og *Anita Wirak* fra USS-sekretariatet bisto sauebøndene og USS.
- Krokanndommen: Frostating lagmannsrett fant i 2013 fylkesmannens avslag på krav om erstatning for rovvilttap uten å sannsynliggjøre andre tapsårsaker enn rovvilt å være i strid med regelverket. Krokanndommen var en pilotsak som førte til en rekke fornyede vurderinger av tidligere avslag, både for tap av sau og tap av rein. Advokat *Tine Larsen* fra USS-sekretariatet bisto Krokann.
- Nord-Gudbrandsdal tingrett frifant i 2015 et lokallag for sauebønder for tiltale om straffbar skuddpremie på ulv. Advokat *Johanne Eide Joyce* fra USS-sekretariatet bisto laget.
- NOAH krevde julen 2018 midlertidig forføyning for å få stoppet uttaket av Slettåreviret. USS erklærte partshjelp til støtte for Staten, og vant frem. Advokat *Stein Erik Stinessen* fra USS-sekretariatet bisto.
- Julussa- og Osdalen-revirene: Se eget avsnitt ovenfor. Saken endte i Høyesterett der Staten og USS fikk fullt medhold. Advokat *Stein Erik Stinessen* fra USS-sekretariatet bisto.

«KAMPEN OM POSISJONENE ER KAMPEN OM OPINIONENE»

har det vært sagt, og uttrykket kan også brukes på rovdryrsaken. Det er bare ved kontinuerlig å informere storsamfunnet om hvordan rovviltpolitikken til enhver tid virker på de berørte lokalsamfunn, at tilbørlige hensyn kan bli tatt til de som opplever de negative virkninger. Denne informasjonsvirksomheten må drives av mange, holdes på et saklig nivå og ha som formål å gi våre politiske myndigheter det best mulige faktiske og faglige grunnlag for å tilpasse rovviltpolitikken til alle de andre samfunnsinteresser som det også er viktig å verne om og å bygge distrikts-Norge videre på. Kommuner som har organisert sin informasjonsvirksomhet gjennom en organisasjon som USS har en minst like viktig rolle å spille i årene fremover som i de tilbakelagte 25 år.

08.10.2020: Stian Brekkvassmo, ordfører i Namsskogan og USS i møte om rovdryrsdrift med Statsminister Erna Solberg, klima- og miljøvernminister Sveinung Rotevatn og landbruks- og matminister Olaug Bollestad

MOTORFERDSEL I UTMARK

USS har jobbet for lokal forvaltning av motorferdsel i utmark innenfor et nasjonalt rammeverk siden oppstarten i 1996. I utgangspunktet er motorferdsel i utmark forbudt, men motorferdselloven åpner for flere unntak for ferdsel til ulike nytteformål.

USS er verken tilhenger av en generell liberalisering eller av noen generell tilstramming av regelverket for motorferdsel i utmarka. USS har både medlemskommuner som ønsker økt tilrettelegging for motorferdsel i utmark, og medlemmer som sier nei til slik motorferdsel. USS mener derfor at en grunnleggende premiss for motorferdselslovgivningen må være at den legger til rette for fleksible løsninger, som kan tilpasses de lokale forhold og behov. Når motorferdselens påvirkning på naturmiljøet og mennesker varierer med de konkrete forhold, må lovgivningen inneholde det nødvendige rom for konkrete variasjoner.

I 2015 ble det vedtatt en lovbestemmelse i motorferdselloven der kommunene gis myndighet til å vedta forskrift om snøskuterløyer innenfor nasjonale retningslinjer – forankret i plan- og bygningsloven. Dette var i tråd med USS' målsetting. USS er godt fornøyd med at det nå er etablert et regime der kommuner selv kan velge om de ønsker å tilrettelegge for snøskuterkjøring til rekreasjonskjøring, på samme måte som kommunene ellers har myndighet i arealplanlegging og arealforvaltning.

I 2018 utarbeidet USS en veileder for sine medlemskommuner som ligger ute på USS sine medlemssider på internett. Per 2020 var det 34 kommuner som hadde vedtatt løyeforskrift for rekreasjonskjøring i tråd med de nye reglene, og flere kommuner er i prosess med etablering av snøskuterløyper. Departementet ga i 2016 Miljødirektoratet i oppdrag å gjennomføre en evaluering av effekten av de nye reglene. Evalueringsarbeidet ble ferdigstilt i desember 2020, og i sluttrapporten – hvor det blant annet er innhentet erfaringer fra to utvalgte kommuner som begge er USS medlemskommuner – ble det fastslått at det er gjennomført grundige og ryddige prosesser ved fastsetting av snøskuterløyper i tråd med forskriften, og med et relativt lavt konfliktnivå.

USS har i løpet av de siste årene avgitt flere høringsuttalelser til departementets forslag til endringer i motorferdselloven med tilhørende forskrift. På generelt grunnlag har USS støttet de lovforslagene departementet har kommet med, da forslagene i det store og hele har gitt en økt lokaldemokratisk innflytelse over reguleringen av motorferdsel i utmark, samt lagt til rette for en grundig, men enklere, saksbehandling i tilknytning til fastsettelsen av faste løyper for rekreasjonskjøring. USS er for eksempel godt fornøyd med at myndigheten til å avgjøre dispensasjonssøknader etter forskriftens § 6 har blitt lagt til kommunen, slik at kompetansen til å gi dispensasjon til nyttekjøring dermed kan delegeres internt til for eksempel ansatte i administrasjonen. Den største seieren er likevel fjerningen av 2,5 km-grensen, slik at kommunene kan gi tillatelse til bruk av snøskuter til egen hytte for å transportere bagasje

og utstyr. USS mener dette er en viktig styrking av kommunenes selvråderett over egne utmarksarealer, og bidrar til en forenkling av utmarksforvaltningen.

USS er imidlertid ikke i mål med dette arbeidet. I forbindelse med høringsuttalelsene i 2020 påpekte USS at det etter ikrafttredelsen av motorferdselloven i 1977 har tilkommet en rekke endringer i regelverket, som har medført at regelverket i dag fremstår som fragmentert. Departementets rundskriv i tilknytning til regelverket ble videre utarbeidet før flere av lov- og forskriftsendringene trådte i kraft, og det har tilkommet flere etterfølgende tolkningsuttalelser etter spørsmål stilt av ulike fylkesmenn. Dette har medført at regelverket har blitt uoversiktlig, og stadig oppstår nye uavklarte tolkningsspørsmål som skaper rom for konflikt ved praktiseringen av regelverket.

Mange kommuner behandler en stor mengde søknader etter dispensasjonsbestemmelsene, og bruker mye saksbehandlingsressurser på dette. USS har derfor etterspurt hjemmel til å innkreve kommunalt gebyr for behandling av søknader etter motorferdselloven, slik det er for en rekke andre typer søknader som krever kommunal eller annen offentlig søknadsbehandling. Et slikt gebyr vil styrke saksbehandlingskapasiteten i kommunene, og trolig også bidra til å redusere antallet søknader som har liten mulighet til å få tillatelse, eller som er av mindre viktighet for søkeren.

Medlemskommunene opplever dessuten at statsforvalteren har strammet inn praksis etter dispensasjonsbestemmelsene, og i stor utstrekning overprøver kommunenes vedtak og forskrifter. USS vil videreføre arbeidet for reelt lokalt selvstyre i snøskutersakene innenfor de rammene lov og forskrift om motorferdsel fastsetter, og har flere forslag til samordning og forenkling av regelverket. På samme tid har USS gitt uttrykk for at den ulovlige snøskuterkjøringen er forkastelig og må sanksjoneres strengt. Ulovlig bruk av snøskuter undergraver legitimiteten til den lovlige og forsvarlige bruken, og bidrar til å spre negative holdninger til snøskuterbruk generelt. Medlemskommunene i USS har et viktig ansvar å forvalte.

FJELLOVEN – BARE FOR «SØRINGER»?

Det er en fremmed tanke at en norsk lov bare skal gjelde for deler av Norge. Men med fjelloven av 1975 er det slik: Mens det for statsallmenninger i Sør-Norge skal oppnevnes fjellstyrer av vedkommende kommunestyre, gjelder ikke tilsvarende for statsallmenningene i Nordland og Troms. (For Finnmark gjelder egne rettighets- og forvaltningsordninger med grunnlag i Finnmarksloven av 2005 og med Finnmarkseiendommen, FeFo, som sentralt organ.)

Allerede under stiftelsesmøtet i 1996 meldte utmarkskommuner i Nordland og Troms ønske om at USS måtte arbeide for iverksettelse av fjelloven også i statsallmenninger i de to fylkene. Etter lovende signaler i den såkalte Voksenås-erklæringen fra Bondevik I-regjeringen i 1997, snudde statsministeren selv da han fra Stortingets talerstol utsatte saken i påvente av Samerettsutvalgets innstilling. Kommentaren i USS årsmelding for 1997 sier mye om reaksjonene hos medlemskommunene:

«Det er all grunn til å anta at det vil kunne ta ti-femten år før en slik innstilling foreligger.»

Antakelsen viste seg velbegrunnet: Samerettsutvalgets innstilling forelå ti år senere, i NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*. Et bredt flertall i utvalget, som adv. Caroline Lund fra USS-sekretariatet var en del av, anbefalte innført en egen forvaltningsordning, Hålogalandsallmenningen, for statsgrunn i Nordland og Troms. Forslaget innebar blant annet etablering av regionale utmarksstyrer oppnevnt av kommunestyrene og særlige representasjonsordninger for de samiske interesser. Kort sagt hentet forslaget om Hålogalandsallmenningen både inspirasjon fra fjellstyrene i Sør-Norge og fra Finnmarkseiendommen i Finnmark.

Noen politiske prosesser tar lengre tid enn andre. Snart nye ti år etter at Samerettsutvalgets innstilling forelå, en innstilling det tok seks år å utarbeide, foreligger ingen videre oppfølging av spørsmålet om iverksettelse av fjelloven i de nordlige fylker, eller innføring av andre forvaltningsordninger som for eksempel en egen Hålogalandsallmenning. Det kan bare konstateres at der samiske interesser er berørt, maler den politiske kverna enda langsommere enn ellers. Og denne erfaringen gjelder uavhengig av hvilke partier som sitter med regjeringsmakten.

I perioden 2016-2018 arbeidet det regjeringsoppnevnte statsallmenningslovutvalget med NOU om ny fjellov – en sammenslåing av eksisterende fjellov og statsallmenningsloven. USS-leder, Hanne Alstrup Velure, var medlem av utvalget og USS fikk mange av sine arbeidspunkter inn i forslaget til ny lovtekst. Mandatet til lovutvalget omfatter imidlertid ikke å behandle forholdene i Nordland og Troms, til tross for at flere i lovutvalget etter oppstart av arbeidet ba om at dette ble en del av mandatet. Selv om forslag til ny fjellov var

ferdig i 2018 er det fortsatt ikke fremmet noen stortingsproposisjon. Dette har aktualisert saken i forbindelse med programarbeidet i flere partier.

Høyre vedtok på sitt landsmøte 2021 at man vil «*innføre lokal forvaltning for statsgrunn i Troms og Nordland som sikrer lokalsamfunnene større innflytelse og verdiskaping, og som samtidig ivaretar samiske interesser.*» Senterpartiet har i sitt partiprogram vedtatt at man vil «*bruke fjelloven til å sikre lokal medvirkning i forvaltningen av statsallmenningene, videreføre og styrke fjellstyreordningen i Sør-Norge og legge fjelloven til grunn for forvaltningen av statens grunn i Nordland og Troms.*».

Etter tiår med venting på en avklaring av forholdene i Nordland og Troms har en rekke USS-kommuner i Nordland og Troms våren 2021 vedtatt at man vil reise sak mot staten for innføring av fjelloven. Søksmålet er i en tidlig fase, men landsstyret i USS har vedtatt at USS vil erklære partshjelp.

I juni 2021 meldte Regjeringen at den har besluttet «*å starte opp arbeidet om ny forvaltningsordning for statsgrunn i Nordland og Troms.*». Saken, som har vært sentral helt siden USS ble stiftet i 1996, følger nå flere spor. Det gjenstår å se hvilket som fører til det ønskede resultatet, som er å sikre prinsippet om lokal innflytelse over utmarka i hele landet – ikke bare i sør.

MINERALKOMMUNENE

Mineralloven trådte i kraft 1. januar 2010, og regulerer leting, undersøkelser og utvinning av metaller og mineraler. Mineralkommunene ble stiftet 2. september 2013 etter at Stoltenberg-regjeringen fremla sin mineralstrategi. Mineralkommunene er et underutvalg i USS, og har som oppgave å rette søkelyset mot vertskommunenenes rettigheter og plikter ved mineralutvinning.

Det er et grunnleggende prinsipp at næringer som utnytter verdifulle lokale naturressurser, bør betale deler av sine skatter til de lokalsamfunn som avstår disse ressursene. Mineralkommunene fremmet derfor allerede i 2014 forslag om en lovendring om innføring av en lokal særskatt/særavgift på mineralutvinning som kompensasjon for ulemper og den verdiandel av naturressursen som utnyttes lokalt. USS innga også høringsuttalelse til NOU 2015: 15 Sett pris på miljøet (Grønn skattekommisjon) i 2016. Men etter at prisene på mineraler falt i årene etter 2016, var det i en periode mindre aktivitet, og mineralsakene hadde av samme grunn mindre fokus i USS.

De seneste årene har etterspørselen etter mineraler igjen økt. Mange miljøteknologier forutsetter bruk av metaller og spesielle mineraler, for eksempel elektriske biler, vindturbiner og solcellepaneler. Dette er produkter som blir stadig mer etterspurt. Videre er det grønne skiftet en viktig driver i etterspørselen etter mineraler, som har medført at også prisene har økt og mineralutvinning igjen har fått stort fokus.

Alle USS sine medlemskommuner har mineraler i sin kommune. På et møte 7. desember 2020 ble Mineralkommunene reetablert, og ordfører i Hjelmeland kommune, Bjørn Laugaland (SP), ble valgt til leder av et interimsstyre frem til landsmøte 2021. Styret består videre av :

- Bjørg Tveito Lundefaret, ordfører i Nome kommune (AP)
- Ronny Borge, varaordfører i Fauske kommune (H)
- Lena Landsverk Sande, ordfører i Vanylven kommune (V)
- Hanne A. Velure, leder av USS

I 2018 leverte et utvalg en rapport til næringsministeren om evaluering av mineralloven. Utvalget anbefalte en modernisering av loven, og i juni 2020 fulgte regjeringen opp dette ved å nedsette et offentlig utvalg – Minerallovutvalget – som skal vurdere ytterligere endringer i mineralloven. Utvalget skal levere sin anbefaling innen 1. desember 2021.

I brev til Nærings- og fiskeridepartementet 26. februar 2021, anmodet USS departementet om å endre/presisere mandatet til Minerallovutvalget, slik at utvalget også kan vurdere en lokal beskatningsrett på mineralutnyttelsen. At kommunene bør få beholde mer av de

verdiene som skapes lokalt, spesielt knyttet til naturressurser, er i tråd med anbefalingene til både Distriktsnæringsutvalget (NOU 2020:12) og Demografiutvalget (NOU 2020:15). Formålet med anmodningen var også å følge opp regjeringens løfter om at mer av verdiskapningen bør ligge igjen lokalt.

Departementet ønsket imidlertid ikke utvide mandatet til å vurdere en verdiandel (avgift) til de berørte lokalsamfunn, og skriver i sitt svarbrev 22. mars 2021 at spørsmålet om en lokal verdiandel er en del av en større skattediskusjon, og ikke noe man nødvendigvis bør løse i mineralloven.

I og med at departementet ikke har fulgt opp anmodningen, er det opp til USS og kommunene selv å ta saken videre. I svarbrev fra departementet datert 22. mars 2021 heter det om dette:

«Når det er sagt, vil det være mange muligheter for Utmarkskommunenes sammenslutning og deres medlemmer til å påvirke den videre prosessen etter at utvalget har lagt frem sin utredning og frem mot en ev. endring i mineralloven. Etter at utvalget har lagt frem sin utredning, vil regjeringen beslutte hvordan de ønsker å følge den opp. Normalt vil en offentlig utredning med forslag til lovendringer sendes på offentlig høring, før departementet starter arbeidet med et forslag til lovendring. Både i denne høringen og senere i prosessen frem mot en ev. behandling i Stortinget vil det være mulig å gi innspill og forslag.»

USS/Mineralkommunene har den senere tid hatt møter både med sekretariatet til utvalget, og med utvalget, og kommet med viktige innspill til det videre arbeidet. Lokale inngrep bør føre til lokal verdiandel, det er legitimt å be om at en andel av de verdiene ressursene gir opphav til blir værende igjen i de berørte lokalsamfunn. Foruten at det vil oppleves urimelig, vil fraværet av lokale betalingsordninger kunne skape grobunn for lokal motstand mot mineralutvinning.

Mineralutvinningssaker vil være et viktig satsningsområde for USS i den neste fem års perioden.

AREALFORVALTNING

Ifølge vedtektene skal USS arbeide for å fremme medlemskommunenes interesser i utmarks-spørsmål av enhver karakter, søke å styrke det lokale selvstyret i saker om forvaltning av utmark og bedre samspillet mellom hensynet til natur- og miljøvern og lokal nærings-utvikling.

I Norge er kommunene den sentrale arealmyndigheten. Dette følger av at kommunene er gitt myndighet til å vedta kommune- og reguleringsplaner og behandle søknader om dispensasjoner og tiltak etter plan- og bygningsloven. Arealforvaltning involverer mange ulike interesser, og forskjellige myndighetsorganer har i oppgave å forvalte ulike hensyn. Arealforvaltningen er et sentralt element i ethvert lokaldemokrati.

USS arbeider for å gi kommunene et stort handlingsrom på plan- og bygningsrettens område. Et stort handlingsrom er nødvendig for å gi begrepet «lokalt selvstyre» et reelt innhold. Det er lokalpolitikkerne og kommuneadministrasjonene som kjenner de lokale forholdene best, og dermed er nærmest til å avveie eventuelt motstridende hensyn. Lokalkunnskap innebærer at ulemper ved aktuelle tiltak kan identifiseres, reduseres og kompenseres. Lokalt selvstyre gir legitimitet til arealforvaltningen.

USS følger nøye med på rettsutviklingen innenfor plan- og bygningsretten, og avgir jevnlig innspill til aktuelle saker. I forbindelse med endringer i dispensasjonsbestemmelsene i plan- og bygningsloven kap. 19 i 2020/2021 ble USS høringsvar trukket frem i forbindelse med at Regjeringens forslag om å styrke kommunenes stilling ble vedtatt av Stortinget.

Et stadig mer aktuelt tema er vindkraftutbygging. Som organisasjon for kommuner med store utmarksområder har USS mange medlemskommuner hvor utbygging av vindkraftverk er bygget ut, eller hvor slik utbygging kan være aktuelt. En tiltakende kritikk mot det gjeldende rammeverket for vindkraftutbygging er at kommunene har liten innflytelse og får få fordeler av en eventuell utbygging. Dette kom særlig til uttrykk gjennom debatten om Nasjonal ramme for vindkraft i 2019. Dette førte til Stortinget i desember 2020 ba Regjeringen komme tilbake med egen sak om å innlemme planlegging og utbygging av vindkraft i plan- og bygningsloven.

Utviklingen viser at spenningsforholdet mellom vern og bruk blir stadig mer fremtredende. Når dette heftet trykkes, arbeider f.eks. Regjeringen med forslag til nye statlige planretningslinjer for fjellområder, der formålet er å klargjøre nasjonal politikk for bærekraftig utvikling i fjellområdene og hvor næringsutvikling, friluftsliv, landskap, naturmangfold, kulturminner, landbruk, energiproduksjon mm er viktige temaer. Det ligger et latent spenningsforhold i slike statlige retningslinjer og det lokale selvstyret.

USS PARTSHJELPER I HØYESTERETT

I oktober 2019 var USS partshjelper for Sel kommune i ankeforhandling i Høyesterett. Motparten var flere hytteiere langs Mysusæterveien, som hadde fremmet krav for jordskifte- retten om bruksordning for vinterbrøyting av veien. Sel kommune, som var part i saken som grunneier i området, bestred kravet under henvisning til at vinterbrøyting er forbudt i bin- dende kommuneplan og reguleringsplan. USS erklærte partshjelp til støtte for kommunen fordi saken reiste prinsipielle spørsmål om myndighetsforholdet i arealbrukssaker mellom hhv. kommunen og grunneiere, og kommunen og jordskifteretten. USS og kommunen fikk medhold på alle punkter av en enstemmig Høyesterett, og ble også tilkjent sakskostnader.

Glonsalsjøfjellet. Foto: Ann Kristin Tollefsen

HYTTEPOLITIKK – MULIGHETER OG UTFORDRINGER

Med urbanisering, sentralisering og generelt mer penger blant nordmenn flest, har folkets behov for å komme seg ut av byene vokst frem. Siden 1950-tallet har det norske hyttefenomenet utviklet seg sterkt. I dag finnes det ca. 500.000 fritidsboliger i Norge. Standarden har endret seg fra enkel standard uten vann og strøm, ofte liggende spredt i landskapet, til dagens høystandard hytter, ofte beliggende i hyttelandsbyer.

Millioner av nordmenn reiser 1-4 timer fra sin primærbolig i byer eller tettbygde strøk, ut til hytta på fjellet eller ved kysten. Med økt digitalisering har hyttebruken endret karakter slik at hytta ikke lenger bare er en fritidsbolig, men å regne som en reell sekundærbolig som brukes stadig mer og mer. Fra samfunnsforskerhold brukes begrepene «rekreasjonsmessig byspredning», «flerhushjem», «deltidsbolig» og «deltidsinnbyggere» om det særnorske fenomen som i alt for liten grad er medregnet i kunnskapsgrunnlaget for utformingen av norsk distriktspolitikk.

USS har de senere årene tatt sterkt til orde for at det må utvikles en hyttepolitikk som behandler de muligheter og utfordringer som hyttefenomenet avstedkommer. Noe som ikke minst har blitt synliggjort under Covid19-pandemien. USS har utvikling av hyttestrategi som prioritert arbeidsområde.

Momentene er mange: Hvordan hadde Norge sett ut dersom ikke denne enorme forflytningen av folk hadde foregått fra by til land, i helger, ferier, høytider og i stadig større grad også i midtuken fordi teknologien gjør det mulig å jobbe fra hytta? Hvordan hadde bosetting, næringsutvikling og verdiskaping utviklet seg i distriktene uten hyttefolket? Hvordan hadde CO2-regnskapet sett ut dersom bare halvparten av hytteeierne i stedet hadde kjøpt seg feriebolig i Sør-Europa og satt seg på flyet et titalls ganger i løpet av året? Hvordan hadde folkehelsen utviklet seg uten hyttefolkets turer i fjell, kyst og utmark? Og sist, men, kanskje aller viktigst: Hvordan hadde fremmedgjøringen mellom by og land sett ut dersom hytter ikke var del av norsk kultur? Ved sin tilstedeværelse som utenbygds personer gir hyttefolket positive impulser lokalt og viktige bidrag til levende bygder - som gjør det attraktivt å bo på fjellet og bidrar til å fremme gjensidig forståelse og respekt mellom by og distrikt.

Hyttepolitikken utfordrer flere viktige samfunnsverdier lokalt og nasjonalt: Hver hytte og økende bruk av utmarka utfordrer også naturmangfoldet og andre kryssende interesser som beitebruk. Vår nasjonale utfordring er å finne gode balansepunkter mellom disse hver for seg store samfunnsverdiene. Areal- og hyttepolitikken må ta dette i betraktning.

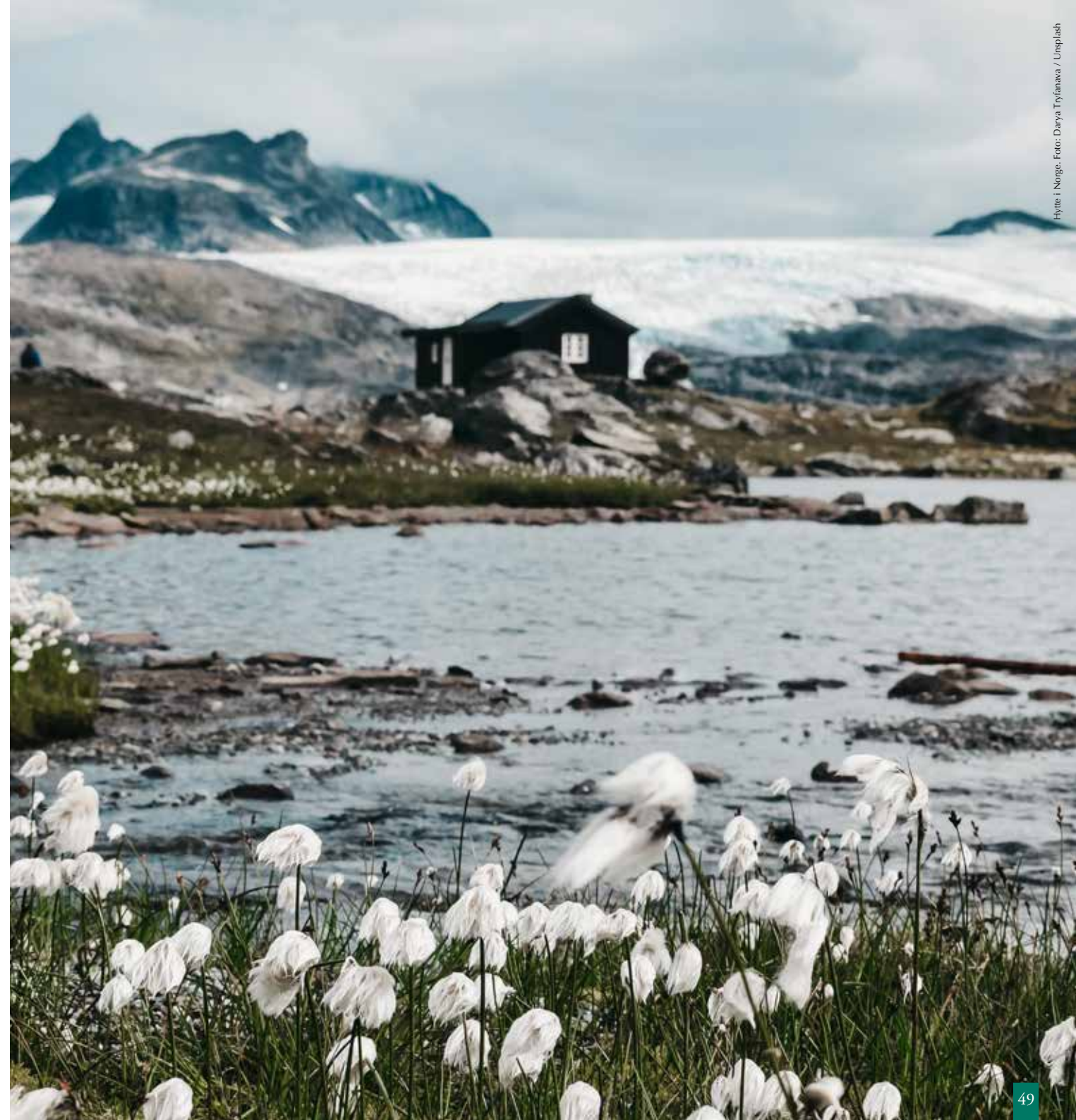
Fritidsboligene ligger til forskjell fra en økende sentralisering av fastboliger, spredt over hele landet og dekker 0,14% av Norges fastlandsareal. Hyttefolket er ofte aktive, ressurssterke forbrukere og deltagere i lokalsamfunnene med et ekte hjerte for utvikling av lokalmiljøet. For lokale håndverks- og anleggsbedrifter, for lokale gardbrukeres tilleggsnæring som brøyting, mat- og vedsalg og annen serviceyting, for lokal handel og service er hytteeierne avgjørende viktige som inntekts- og eksistensgrunnlag. *Hyttefolket utgjør et viktig bidrag til driftsgrunnlaget for de tjenester som tilbys både lokalbefolkning og turister som kun er kortvarig innom på besøk.*

Til tross for at samfunnsforskere i mange år har forsket på samfunnsmessige konsekvenser av hytteutbygging, har politikktutforming ikke fått sin fortjente plass. De viktige positive ringvirkninger av hytteutbygging er underkommunisert. I arealplanprosesser sorterer hytteutbygging ofte under «andre samfunnsinteresser» og som en motsats til «viktige nasjonale føringer mot nedbygging av natur». Det blir en for ensidig tilnærming. Vi trenger aktive distrikter for å ta vare på viktige naturverdier som kulturlandskapene. Det biologiske mangfoldet i slike landskap trenger beskyttelse gjennom bruk, på samme måte som områder med utmarksbeiter er viktige for klimasaken. Det norske naturlandskapet rager høyt i enhver global rangering. Men det norske kulturlandskapet står ikke noe tilbake, snarere tvert imot. Og kulturlandskapet er skapt av bruk og vern av natur.

Så er det også noen sosioøkonomiske forhold som må være førende i politikken. Til tross for at det i mange distriktskommuner er to til fire ganger så mange hytter som fastboliger – og gjennomsnittlig brukertall pr. hytte er større enn pr. fastbolig – så telles hyttefolket ikke med. Vi snakker fortsatt *folketall fremfor brukertall*. Dette gir implikasjoner for offentlig tjenesteproduksjon – beredskapstjenester som brannvesen, ambulanse- og legevaktstjenester, politi, men også andre typer lovpålagte tjenester som f.eks. hjemmesykepleie og barnevern dimensjoneres, lokaliseres og finansieres i stor grad ikke ut fra de reelle behovene og hvem som har disse.

Småkommuner med lavt folketall – dvs. fastboende – en aldrende befolkning og dermed relativt liten skatteinnngang, har økende utfordringer med å finansiere et system som ivaretar deltidsinnbyggerne. Eiendomsskatt er eneste lokale skatten man kan ta i bruk, men denne lokale beskatningsretten er under stadig press.

USS vil arbeide for at det igangsettes et utredningsarbeid for etablering av en nasjonal hyttepolitikk, hvor de samlede virkninger for berørte lokalsamfunn, natur og miljø og storsamfunn blir kartlagt. Det trengs et mer *bærekraftig inntektssystem der lokalisering, dimensjonering og finansiering av offentlig infrastruktur, beredskap og annen offentlig tjenesteproduksjon må baseres på brukertall fremfor innbyggertall.*

USS PLASS I DET NORSKE POLITISKE SYSTEM

USS OG ØVRIGE KOMMUNEORGANISASJONER

Tradisjonelt forholder kommuner seg til staten enten enkeltvis eller som medlemmer av KS. Organisert landsdekkende samarbeid mellom kommuner har historisk ikke vært vanlig. Dette har endret seg i de senere år.

Sammen med Landssamanslutninga av vasskraftkommunar (LVK), ilandføringskommuner for olje og gass (Nettverket av Petroleumskommuner, NPK), Industrikommunene og Kommunekraft AS har USS etablert *Naturressurskommunene*, som ble stiftet i 2019. Naturressurskommunene er en paraplyorganisasjon hvor de nevnte kommuneorganisasjoner arbeider for å styrke det lokale selvstyret på sine saksområder, i tillegg til å sikre kommunene en rettferdig andel av verdiskapingen som oppstår når lokalsamfunnenes naturressurser tas i bruk og utnyttes av andre. Etter hvert samarbeider USS tett med de andre kommuneorganisasjonene i Naturressurskommunene.

I tillegg til organisasjonene i Naturressurskommunene finnes det også andre kommuneorganisasjoner, slik som sammenslutningen av vindkraftkommuner (LNVK), og sammenslutningen av fjord- og kystkommuner (NFKK), i tillegg nynorsk kommunene, LNK.

Bakgrunnen for slik organisering av bestemte kommunale interesser synes å ha vært sammenfallende. På den ene siden en erkjennelse av at KS favner over så mange ulike kommunale interesser og så mange ulike type kommuner at organisasjonen ikke kan innnta tydelige standpunkt i enkelte kommunale interessedøsmål, og på den andre siden en erfaring om at tilsvarende organisering for andre kommunale interesser har vært vellykket. Det er interessant å registrere at det i hovedsak er utfordringer knyttet til *arealforvaltningen* som ligger til grunn for den kommunale organiseringen.

USS SOM AKTØR PÅ DEN RIKSPOLITISKE ARENA

Gjennom etableringen av USS har kommunene lykket med å bli en aktør på den nasjonale politiske arena. USS historie viser til fulle nytten av slik organisering. Fra å være enkelte kommuner som på åtti- og nittitallet ikke nådde frem i mylderet av miljøer som talte varmt for naturvern i alle fasonger, er USS ikke bare blitt et talerør for mer enn hundre kommuner med sammenfallende interesser i utmarkssaker, men også en organisasjon staten aktivt søker dialog med. Konsultasjonsordningen for rovviltsaker er et godt eksempel. Det er tale om «kortreist informasjon» når enkeltkommuner bringer sine saker og erfaringer inn i landsstyret eller til sekretariatet, og når denne informasjonen her flyter sammen til mer generelle budskap eller klageemål til de sentrale myndigheter.

Bilder: Fra USS landsmøte 2016, på Ullensvang Hotel.

Øverst: Erik Unaas, USS styremedlem, Liv Signe Navarsete, Knut Herland, USS styreleder.

Nederst: Fra venstre: Erik Unaas, USS styremedlem, Knut Herland, USS styreleder, Jan Tore Sanner, kommunal- og moderniseringsminister og Sofrid Borge, ordfører i Ullensvang Herad.

Som representant for kommunesektoren er USS en annerledes aktør i det politiske system enn andre interesseorganisasjoner på utmarksarenaen. USS har som formål å ivareta det *offentliges interesser*, nærmere bestemt lokaldemokratiske interesser. I det ligger at USS ikke er en næringsorganisasjon og heller ingen verne- eller miljøorganisasjon. Men i en kommunes interessefelt, og dermed i USS interessefelt, ligger både en interesse i å drive lokal næringsutvikling, en interesse i å ta vare på det biologiske mangfoldet innenfor kommunens grenser, en interesse i friluftsliv, jakt og fiske osv. Det ligger derfor både i en kommunes og i USS hverdag til enhver tid å måtte avveie ulike interesser mot hverandre, ut fra det lokaldemokratiske ståsted.

En slik bred interesseavveining finner heller ikke sin like i staten, dvs i den staten man møter til hverdags. Staten er sektorisert, og gjennomgående treffer borgerne på den sektoriserte stat: statsforvalterens miljøvernavdeling, Miljødirektoratet, NVE, Landbruksdirektoratet, Mattilsynet osv, med tilhørende sektoriserte departement. Det er først på regjeringsplan eller i statsråd den samme brede interesseavveiningen blir foretatt som i kommunesektoren. – Dette gir kommunene og USS en helt egen posisjon som del av det politiske system.

DET RETTSPOLITISKE ARBEID- HØRINGER OG LOVUTVALG

USS ble raskt etter stiftelsen obligatorisk høringsinstans i lov- og forskriftssaker på sine saksområder. USS deltar regelmessig på høringer i fagkomiteene på Stortinget, og USS har ved en rekke anledninger tatt initiativ i lovsaker eller økonomiske saker og presentert disse for staten.

Mange saker blir av staten bearbeidet i spesielle forberedelsesprosesser før de legges frem for Stortinget. En vanlig brukt metode er regjeringsoppnevnte utvalg. USS har ved sitt juridiske sekretariat vært representert i to slike utvalg:

- *Stein Erik Stinessen* deltok i Naturmangfoldlovutvalgets erstatningsgruppe- NOU 2004:28
- *Caroline Lund* deltok i Samerettsutvalg II- NOU 2007:13 Bind A og B.

I tillegg er representanter for USS (*Arnodd Lillemark, Reidar Åsgård, Knut Herland, Hanne A. Velure*) valgt ut til de nasjonale rovviltutvalg, ulvesoneutvalg og til ulike arbeidsgrupper oppnevnt i statens regi, både om vernepolitikken, om handlingsplaner for verneområder (*Steinar Kyrvestad*) og om forenklinger av utmarksforvaltningen (*Hanne A. Velure*). USS nåværende leder (*Hanne A. Velure*) har også vært representert i Statsalmenningutvalget (NOU 2018: 11 *Ny fjellov*) og Distriktsnæringsutvalget (NOU 2020: 12 *Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn*) Slik representasjon har både gitt en mulighet til å formidle «USS-synspunkter» direkte overfor beslutningstakerne, og samtidig vært en viktig kanal for informasjon fra staten og til medlemskommunene. Det sier seg selv at ingen enkeltkommune ville ha kommet til tilsvarende posisjoner.

Bilder: Fra USS landsmøte 2016, på Ullensvang Hotel.

Øverst: Jan Tore Sanner, kommunal- og moderniseringsminister

Nederst: USS landsstyret, 2016

USS SOM ORGANISASJON

USS er en partipolitisk nøytral organisasjon, og bistår medlemskommunene i spørsmål om bruk og vern av utmarksområder, bærekraftig næringsutvikling, forvaltningsplaner, rovvilt-problematikk, motorferdsel i utmark mv. USS er et talerør overfor sentrale myndigheter og media, og skal arbeide for å fremme medlemskommunenes interesser i utmarksspørsmål av enhver karakter. Det personlige og politiske nettverket USS drar nytte av gjennom sine medlemskommuner, er av stor betydning i det arbeid USS utfører mot det sentrale politiske miljø.

USS har i 2021 101 medlemskommuner, som er det høyeste medlemstallet noensinne. USS har også medlemmer i 10 av landets 11 fylker (alle fylker unntatt Oslo). Det store medlemstallet er viktig for USS' gjennomslagskraft, og den stabile medlemsmassen er også et uttrykk for en bred oppslutning om det arbeid organisasjonen utfører.

På landsmøtet i 2019 ble vedtektene endret som følge av kommune- og regionreformen som trådte i kraft 1. januar 2020, og hvor flere fylker og kommuner ble slått sammen. Landsstyret ble samtidig utvidet fra 16 til 20 medlemmer, i tillegg til leder. Det ble gjennomført suppleringsvalg på landsmøtet 2020, slik at det styret nå består av to representanter fra hvert fylke, en kvinne og en mann, samt tre vararepresentanter fra hvert fylke. Styret skal representere en partipolitisk bredde.

Leder av landsstyret, Hanne A. Velure, har sittet i landsstyret siden 2014. Hun ble første gang valgt som leder i 2018. Velure er norsk politiker for Høyre, og ble landsmøtevalgt medlem av Høyres sentralstyre i mai 2014. Hun har vært medlem av formannskap og kommunestyre i Lesja kommune siden 2007, og var i perioden 2011-2015 varaordfører. Velure er utdannet lærer, og har jobbet mange år i reiselivsbransjen som selvstendig næringsdriven

SEKRETARIATET I USS

USS sekretariat har fra stiftelsen ligget til advokatene Caroline Lund og Stein Erik Stinessen. De er begge advokater med møterett for Høyesterett og partnere i Advokatfirmaet Lund & Co DA – et privatpraktiserende advokatfirma som har spesialisert seg på blant annet energi, miljø og naturressursrett, fast eiendoms rettsforhold, og forvaltningsrett.

Sekretariatet yter juridisk bistand til organisasjonen og medlemskommunene, i tillegg til at det har ansvar for innkalling til landsmøter, landsstyremøter og arbeidsutvalgsmøter samt den daglige korrespondansen og øvrige oppgaver pålagt av USS' organer. De senere årene har sekretariatsarbeidet i tillegg til Lund og Stinessen vært utført av advokatene Chirsti Erichsen Hurlen og Espen A. Volden. Den daglige medlemskontakten blir ivaretatt av organisasjonskoordinatorene Mariann Brynlund og Marte Enger.

Sekretariatet: fra venstre: Marte Enger, Espen Volden, Stein Erik Stinessen, Caroline Lund og Chirsti Erichsen Hurlen.

USS MOT 2030

I det heftet USS utga til 20-årsjubileet i 2016 ble organisasjonens ambisjonsnivå illustrert ved et kjent sitat fra USAs tidligere president Barack Obama: «*Vi kom ikke hit for å frykte fremtiden. Vi kom for å forme den.*»

Hva som skal til for at USS skal kunne påvirke utformingen av det vi kan kalle utmarksregimet, ble beskrevet slik: «*Det er styrken og bredden i viljen for å få til noe som avgjør hva man oppnår.*»

Hva har USS oppnådd de senere årene? Og hva med viljestyrken og bredden?

USS har opplevd en kraftig økning i antall medlemskommuner, fra 85 kommuner i 2016 til 101 medlemskommuner i 2021. Denne medlemsøkningen har skjedd samtidig med at antallet norske kommuner ved kommunereformen er redusert fra 428 til 356 kommuner. Sagt på en annen måte: Mens snaut 20 prosent av norske kommuner var medlem av USS i 2016 er i dag nesten 30 prosent USS-medlemmer. Det er en markant medlemsvekst, og kanskje det beste uttrykket for USS sitt omdømme i kommuner med store utmarksområder.

Antallet medlemskommuner er grunnleggende for organisasjonens gjennomslagskraft. Få stortingspolitikere, statlige embetsverk eller nasjonale medier vil la være å lytte til tydelige budskap i samme sak fra hundre primærkommuner. USS får ikke alltid gjennomslag, men de synspunkter og argumenter som føres i marken blir mer lyttet til og tatt mer i betraktning jo flere kommuner som står bak USS. Synlighet er sentralt i et moderne demokrati, og flere medlemskommuner gjør mye med synligheten.

USS anerkjennelse har økt. Etter sterk politisk uro i rovdysakene med store demonstrasjoner i hovedstaden ble det i 2018 etter initiativ fra USS avholdt møte med statsministeren og berørte fagstatsråder. Den faste konsultasjonsordning mellom Klima- og miljødepartementet, KLD, og Landbruks- og matdepartementet, LMD, på den ene siden og USS på den andre siden som deretter ble etablert, er nærmere omtalt under rovviltkapitlet. Konsultasjonsordningen er i seg selv et uttrykk for den økte anerkjennelsen. En fersk evaluering viser at både statens representanter og USS finner ordningen positiv, og dialogen mellom staten og berørte lokale miljøer i saker om rovvilt er styrket gjennom ordningen.

Ikke minst gjennom en svært aktiv og utadrettet leder er USS også blitt synligere i media. En rekke avisinnlegg, flere deltakelser i Dagsnytt 18 og utstrakt foredragsvirksomhet viser en mer fremoverlent organisasjon. Det har nok også vært medvirkende til at dagens leder, Hanne Velure, ble oppnevnt som medlem både av Statsallmenningsutvalget, NOU 2018:11 og Distriktnæringsutvalget, NOU 2020:12.

USS skal fremme medlemskommunenenes interesser «*(.)i utmarksspørsmål av enhver karakter*», som det heter i formålsparagrafen. Bruk og vern av utmark, vårt naturmangfold, spenner over en

rekke samfunnsområder, og det er kjennetegnende for USS virke i 25 år at aktiviteten skifter med hvilke saker som anses mest presserende. Etter flere års kamp for lokal forvaltning av de store verneområdene, etableringen av lokale forvaltningsorgan og opprettelsen av Nasjonalparkkommunene, er arbeidet med verneområdene trappet ned. Men med regjeringens vindkraftmelding i 2020, den nye satsingen på mineralutvinning og den økte oppmerksomheten rundt hyttebygging er disse områdene blitt viktige arenaer for USS. Det samme gjelder det vi kan kalle den brede distriktspolitikken, som de siste årene har tatt stadig større plass i det politiske ordskiftet. Disse områdene vil trolig også prege aktiviteten i tiden fremover. Det er ikke til fortregning for, men i tillegg til de etablerte saksområdene med rovvilt, vernepolitikk, motorferdsel, fjelloven, mineralloven osv.

KS er interesseorganisasjonen for hele kommunesektoren, både primærkommunene og fylkeskommunene. I de senere årene er det etablert flere sammenslutninger av kommuner med felles interesser i bestemte saker, som for eksempel Nettverket av Petroleumskommuner, NPK, vindkraftkommunene, LNVK, Norske fjord- og kystkommuner, NFKK. Mange av dagens samfunnsutfordringer er sammensatte og komplekse, og det er større oppmerksomhet rundt kommunens rolle som tilrettelegger av næringsutvikling, friluftaktiviteter mv. Det er derfor naturlig og hensiktsmessig at en gruppe kommuner på spesielle samfunnsområder organiserer seg for å spisse og samle spesialkompetanse og øke bevisstheten rundt bestemte saker.

USS har i mange år hatt en samarbeidsavtale med KS med en hovedmålsetting om å utveksle informasjon om aktuelle saker. Fra enkelte hold er det reist spørsmål om det foreligger noen form for konkurransesituasjon mellom de to kommuneorganisasjonene. Det er en fremmed tanke for USS. Alle medlemskommuner i USS er også medlem av KS, på samme måte som for de andre kommuneorganisasjonene nevnt ovenfor. Det fremstår hensiktsmessig at slike spesielle utfordringer som gjelder noen, men ikke alle kommuner, organiseres for seg, samtidig som KS som talerør for hele kommunesektoren kan bidra, særlig der dialog med staten og sentrale politiske organer er ønskelig.

Både USS og KS bør se på organiseringen og et mer aktivt samarbeid som en gjensidig styrke for kommune-Norge.

Det er økt konkurranse om norske naturressurser. I 2019 konkluderte det internasjonale naturpanelet (IPBES) med at tilstanden for verdens naturmangfold er kritisk og at tapet av naturmangfold må opphøre. Å redusere ytterligere tap av naturmangfoldet er av FN ansett like viktig som å bekjempe klimaendringene. På den andre siden forutsetter det grønne skiftet storstilte investeringer i nye industrianlegg for overgangen til fornybarsamfunnet. Mineralutvinning, vindkraft, batterifabrikker, hydrogenanlegg og datasenter er alle «barn av vår tid». Et fellestrekk med disse anleggene er imidlertid at de alle krever store arealbeslag og dermed tap av naturmangfold. – I tillegg opplever vi en økt etterspørsel etter hytter og fritidsboliger, gjerne i ettertraktede friluft- og fjellområder.

I dette spenningsforholdet skal kommunene forvalte sine utmarksområder både til beste for sine innbyggere og som en del av storsamfunnet. USS har erfart at mange små distriktskommuner mangler kapasitet og kompetanse til å ivareta lokale interesser i slike prosesser, hvor tunge private aktører og sterke nasjonale interesser er involvert. For å bøte på dette tok USS i 2019 sammen med andre kommuneorganisasjoner initiativet til etableringen av paraplyorganisasjonen Naturressurskommunene. Om etableringen heter det:

«Fire kommuneorganisasjoner med til sammen 203 medlemskommuner som alle har verdifulle naturressurser, har funnet det nødvendig å etablere paraplyorganisasjonen, Naturressurskommunene. Formålet med Naturressurskommunene er å styrke det lokale selvstyre og den lokale råderett i alle saker der lokalsamfunnets naturressurser brukes og gir grunnlag for verdiskaping. Naturressurskommunene skal arbeide for å sikre kommunene en rettmessig andel av lokal naturressursbasert verdiskaping, forsvare kommunenes planmyndighet og øke respekten for lokaldemokratiets evne til å balansere bruk og vern av naturen, både hos myndigheter og utbyggere.»

Våren 2019 utga NVE Nasjonal ramme for vindkraft på land, hvor store områder i en rekke kommuner var identifisert som velegnet for vindkraft. Rapporten vakte sterke reaksjoner, og sammen med vannkraftkommunenes organisasjon, LVK, Nettverket av Petroleumskommuner, Industrikommunene og Kommunekraft AS innledet USS i regi av Naturressurskommunene et samarbeid med KS, vindkraftkommunene og kraftbransjen. Målsettingen var å styrke vertskommunenes interesser og rettigheter etter at staten helt hadde oversett vertskommunene som en sentral aktør.

Vindkraftsaken og prosessen rundt denne illustrerer hvilke utfordringer vertskommunene står foran ved inngangen til det grønne skiftet.

Bruk av verdifulle naturressurser gir grunnlag for en verdiskaping ut over en avkastning av arbeid og kapital. Spørsmålet om skatt på bruk av natur gjelder både hvorledes denne merverdien bør beskattes, for eksempel gjennom en grunnrenteskatt som på vannkraften, og hvem denne skatten bør tilfalle. Da våre politiske forfedre etablerte vannkraftregimet for mer enn hundre år siden, var det bred enighet om at de berørte lokalsamfunn har et legitimt krav på en andel av de verdier deres naturressurser gir opphav til. Naturressurskommunene har på vegne av de mer enn 200 kommuner som er deltakere, iverksatt et offensivt arbeid for at dette prinsippet bør gjelde all større kommersiell naturressursutnyttelse, enten det er tale om vannkraft, vindkraft, mineralutvinning eller annen naturbasert næringsutvikling.

Motkreftene er sterke: de senere årene har spørsmålet om skattlegging av naturbaserte næringer som vannkraft, oppdrett og vindkraft vært behandlet i ulike utvalg. Verken blant såkalte eksperter eller i ulike embetsverk i departementene synes det å være en selsagt tanke at de berørte lokalsamfunn har et rettferdskrav på vederlag for de naturverdier de gir fra seg.

For Naturressurskommunene og USS er dette et selvsagt utgangspunkt. Mer enn hundre års vannkraftshistorie har bygd på dette prinsippet, og vannkraftregimet må utvilsomt karakteriseres som en suksesshistorie. Den samlede verdiskapingen er delt mellom stat, by og bygd og har kommet hele samfunnet til gode. For Naturressurskommunene er det også et lokaldemokratisk perspektiv i denne oppfatningen: Grunnfjellet i ethvert demokrati er lokaldemokratiet hvor beslutninger kan treffes så nær de som blir berørt som mulig. Kommuner er tverrsektorielle organer og kan forvalte helhetssyn og foreta avveininger av viktige motstående legitime interesser.

Statlige styringshensyn, sterke statlige byråkratier og et effektivitetssøkende næringsliv synes tidvis å oppfatte kommuner som brysomme mellomstasjoner. For USS er slike holdninger uttrykk for manglende forståelse for det lokale selvstyrets betydning. Men det forteller også at kommunesektoren selv må bli bedre og enda tydeligere på å fremme lokaldemokratiets verdier og kommunenes selvstendige plass i samfunnsutviklingen. Råderetten over egne arealer er i kjernen av lokaldemokratiet.

Den langsiktige utfordringen både for USS og andre kommuner med store naturverdier er å sikre en bred forståelse av retten til å utnytte egne ressurser. Demografiutvalget har i NOU 2020:15 gitt anvisning på følgende grunnlag for en fremtidsrettet distriktspolitikk:

«(..)enkeltkommuner må ta ansvar for sin egen utvikling basert på egne ressurser.»

Den samme holdningen kommer til uttrykk i NOU 2020:12 fra Distriktsnæringsutvalget:

«Det kan argumenteres for at dersom kommunene får beholde en større andel av verdiskapingen som skjer lokalt, vil dette gi insentiver for å legge til rette for næringsutvikling.»

Utmarkskommunene har etter 25 års samarbeid utgjort en forskjell på sine arbeidsområder. Men enda større utfordringer ligger foran organisasjonen. Det er et stadig større press på våre utmarksressurser, både i retning av mer vern og i retning av mer bruk. Og dette presset kommer regelmessig utenfra, ofte fra miljøer som ønsker å investere i det grønne skiftet gjennom vindkraft, mineralutvinning, hydrogen- eller batterifabrikker, datasenter for å nevne noe. Og fra den motsatte siden, med rovdyrtilhengere, påstander om at det knapt finnes villmark igjen i Norge, at hyttebygging må opphøre eller lignende holdninger til forholdet mellom livskraftige lokalsamfunn og naturmangfoldet.

Nye utfordringer står i kø for utmarkskommunene, og organiseringen i USS synes viktigere i dag enn noen gang tidligere. Bare kombinasjonen av et aktivt lederskap, et kompetent sekretariat og bevisste medlemskommuner kan forsvare vertskommunens plass i den økende oppmerksomhet vår viktigste naturkapital, utmarka, vil få i årene fremover.

Foto: Øyvind Ganesh Eknes

LOKALT SELVSTYRE GIR LOKAL NÆRINGSUTVIKLING

Utmarkskommunenes Sammenslutning arbeider for at økt lokal råderett over naturressursene og at mer av verdiskapingen som gjøres på de lokale naturressursene skal bli igjen i lokalsamfunnet.

Som talerør for over 100 kommuner i utmarkssaker har Utmarkskommunenes Sammenslutning en viktig funksjon i arbeidet med regjeringens rovviltpolitikk og oppfølging av Stortingets ulike vedtak om rovviltpolitikk. Jeg opplever Utmarkskommunenes Sammenslutning sitt arbeid med rovviltsaker som både grundig og relevant. Konsultasjonsmøtene der Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Utmarkskommunenes Sammenslutning møter er en god arena for å drøfte et krevende politikkområde.

Måten Utmarkskommunenes Sammenslutning tar med representanter for ulike deler av landet for å belyse mer særskilte lokale og regionale utfordringer på, er en god metodikk som gir oss i departementene en bedre innsikt og helhetsforståelse av situasjon i de ulike rovviltregionene.

En konsultasjonsordning er vesentlig mer forpliktende enn å invitere til møter. Min opplevelse er at vi som deltar i denne ordningen har et oppriktig engasjement for å bidra til gode løsninger og medvirke til mindre konflikt omkring rovviltsaker.

Regjeringen har et klart uttrykt mål om å øke den naturbaserte verdiskapingen, og at mer av denne skal bli igjen i lokalsamfunnet. Utmarkskommunenes Sammenslutning har det samme i sitt arbeidsmål, og er derfor etter min oppfatning en viktig aktør for å oppnå vekst og utvikling i norsk landbruk over hele landet.

Jeg ønsker til lykke med 25-års jubileumslandsmøtet, og ser fram til fortsatt konstruktivt samarbeid til beste for lokalsamfunnene i Norge!

Olaug V. Bollestad
Landbruks- og matminister

KJÆRE USS, GRATULERER MED 25-ÅRSJUBILEET!

Med 100 medlemskommunar frå 10 fylke representerer Utmarkskommunenes Samanslutning eit breitt mangfald og utruleg mange ulike kvalitetar og ressursar!

USS har i mange år vore ein viktig samarbeidspartner for Klima- og miljødepartementet. Både i spørsmål om verneområde, arealforvaltning og enkeltartar som til dømes dei store rovdyra har vi ein god og konstruktiv dialog. Dialogen er viktig for å skape forståing for kvarandre sine synspunkt. I fellesskap skal vi kome fram til det beste for landets innbyggjarar, for utmarka og for klima og miljø, slik at vi når berekraftsmåla.

Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet og USS har eigne dialog-møte. Vi er samde om å ha ei kunnskapsbasert tilnærming til dei sakene vi diskuterer. Møtene bidreg til auka aksept og forståing for dei ulike delane av rovviltpolitikken.

USS er ei tydeleg stemme for meir lokal medverknad og lokalt sjølvstyre mellom anna i areal-saker. Her vil eg nemne at regjeringa no legg opp til meir lokal og regional medverknad i vindkraftsaker, slik at vi kan redusere det konfliktnivået som vi har sett dei seinare åra.

Mange av våre store og små verneområde ligg i kommunar som er medlem i USS. Dette er nokre av våre flottaste landskap og naturområde. Om lag 80 prosent av alt verna areal i Noreg blir forvalta lokalt av nasjonalpark- og verneområdestyra. Utmarkskommunane har mange medlemmer i desse styra, og dei gjer ein veldig god og viktig jobb.

Saman har vi eit viktig ansvar for å ta vare på naturen og miljøet for generasjonane etter oss slik at dei også kan hauste av overskotet og ha glede av dei same godane som vi har i dag.

Eg vil igjen få gratulere dykk med 25-årsjubileet, og ynskje dykk lykke til i åra som kjem!

Sveinung Rotevatn
Klima- og miljøminister

Foto: Helle Frogner

HILSEN TIL UTMARKSKOMMUNENES SAMMENSLUTNING SITT 25-ÅRSJUBILEUM

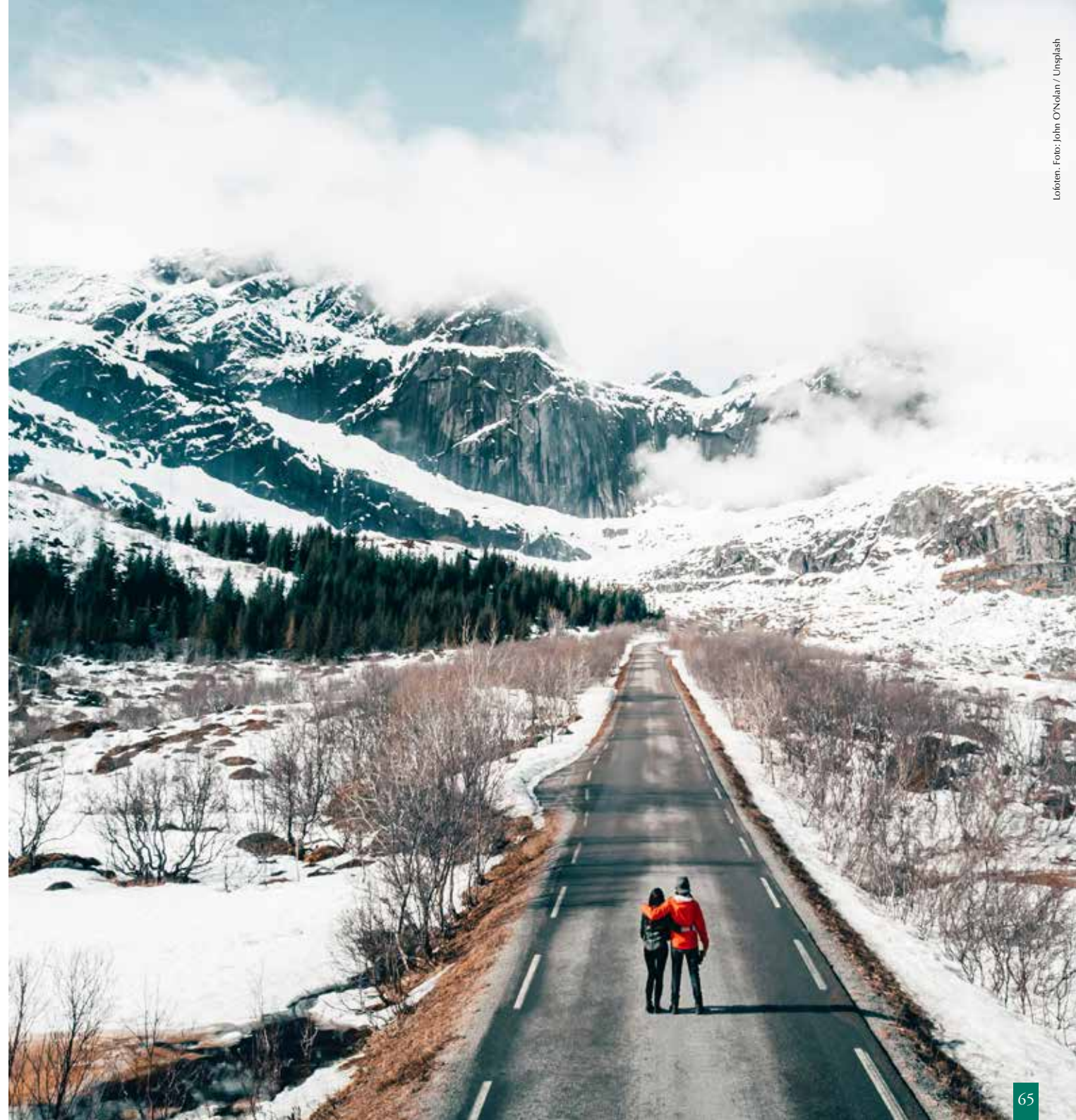
Regjeringen ønsker sterk lokal råderett over lokale ressurser. Dette er grunnleggende viktig for et velfungerende demokrati og for vekst og utvikling i distriktene – og dermed for Norge som nasjon.

God forvaltning og bruk av utmarksressurser sørger for vekst og utvikling i distriktene, og det skaper verdier og arbeidsplasser i hele landet. Kunnskap om lokale forhold er avgjørende viktig, og denne kunnskapen er det dere i kommunene landet rundt som sitter på.

Utmarkskommunenes Sammenslutning er en viktig stemme i debatten om forvaltning og bruk av utmarksressurser. Vi trenger debatt og dialog om forholdet mellom lokalt selvstyre og statlig styring. Der bidrar USS i stort monn, og jeg vil særlig trekke frem deres bidrag til arbeidet med forenkling av utmarksforvaltningen.

Gratulerer med 25-årsjubileet! Jeg har tro på at dere også i fremtiden vil spille en viktig rolle i samarbeidet om utmarksforvaltning og verdiskaping.

Med vennlig hilsen
Linda Hofstad Helleland
Distrikts- og digitaliseringsminister (H)

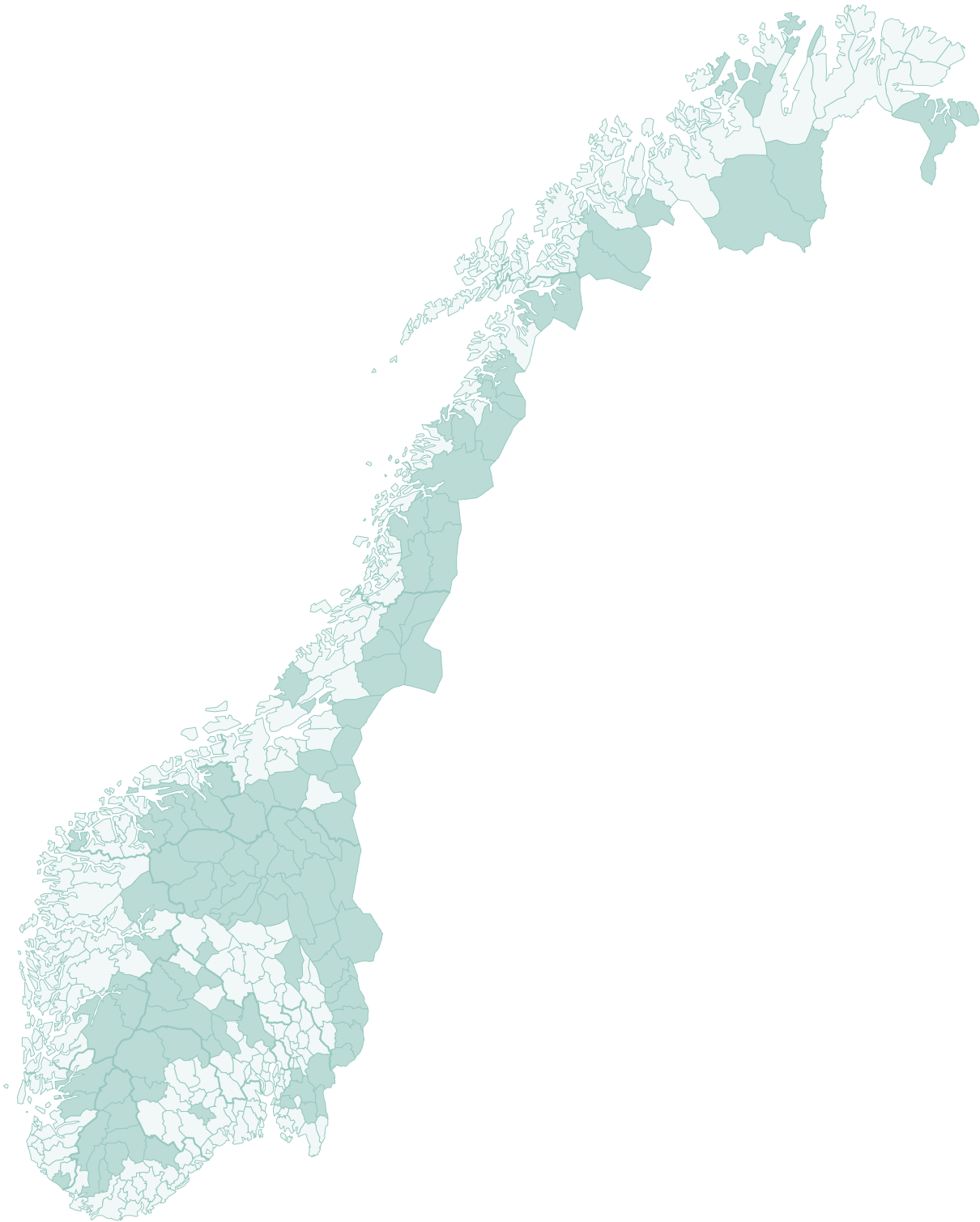

MEDLEMSKOMMUNENE

Det bærende grunnlaget for USS sin virksomhet og gjennomslagskraft er medlemskommunene. Organisa-sjonens mulighet for å nå frem i aktuelle saker avhenger av en bred oppslutning fra kommuner med berørte utmarksområder.

Organisasjonen har hatt følgende medlemmer i 2020:

Agder	Bygland, Bykle, Hægebostad, Kvinesdal, Sirdal, Valle, Åmli, Åseral
Innlandet	Alvdal, Dovre, Eidskog, Elverum, Engerdal, Folldal, Grue, Kongsvinger, Lesja, Lom, Nord-Fron, Os, Rendalen, Ringebu, Ringsaker, Sel, Skjåk, Stor-Elvdal, Sør-Fron, Tolga, Trysil, Tynset, Vestre Slidre, Vågå, Våler, Åmot, Åsnes
Møre og Romsdal	Fjord, Molde, Rauma, Sunndal, Surnadal, Vanylven
Nordland	Beiarn, Fauske, Gildeskål, Grane, Hattfjelldal, Hemnes, Narvik, Rana, Saltdal, Sørfold, Vefsn
Rogaland	Hjelmeland, Sokndal, Suldal
Troms og Finnmark	Bardu, Hammerfest, Kárásjohka Karasjok, Kautokeino, Målselv, Nordkapp, Storfjord, Sør-Varanger
Trøndelag	Grong, Inderøy, Lierne, Meråker, Midtre Gauldal, Namsskogan, Oppdal, Rennebu, Røros, Røyrvik, Selbu, Snåsa, Tydal, Verdal, Åfjord
Vestfold og Telemark	Nome, Tinn, Tokke, Vinje
Vestland	Eidfjord, Luster, Lærdal, Ullensvang, Ulvik
Viken	Aurskog-Høland, Enebakk, Flå, Gol, Hol, Indre Østfold, Marker, Nore og Uvdal, Rakkestad, Ringerike, Rollag, Sigdal, Våler, Ål

LANDSSTYRET 2016

Leder	Knut Herland, Eidsberg
Østfold:	Ordfører Erik Unaas, Eidsberg
Hedmark:	Ordfører Lars Erik Hyllvang, Engerdal
Oppland:	Varaordfører/formannskapsmedlem Hanne Alstrup Velure, Lesja
Buskerud:	Ordfører Dag Lislien, Røllag
Telemark:	Ordfører/formannskapsmedlem Steinar Bergsland, Tinn
Aust-Agder:	Ordfører Leiv Rygg, Bygland
Vest-Agder:	Ordfører/formannskapsmedlem Ånen Werdal, Hægebostad
Rogaland:	Varaordfører/formannskapsmedlem Håkon Helgøy, Hjelmeland
Hordaland:	Ordfører Hans Petter Torbjørnsen, Ulvik
Sogn og Fjordane:	Ordfører Ivar Kvalen, Luster
Møre og Romsdal:	Formannskapsmedlem Synnøve Helland, Sunndal
Sør-Trøndelag:	Ordfører Ole Morten Balstad, Selbu
Nord-Trøndelag:	Ordfører Kari Anita Furunes, Meråker
Nordland:	Formannskapsmedlem Johan Petter Røssvoll, Rana
Troms:	Ordfører/formannskapsmedlem Arne Nysted, Bardu
Finnmark:	Ordfører/formannskapsmedlem Cecilie Hansen, Sør-Varanger

LANDSSTYRET 2017

Leder	Hanne Alstrup Velure, Lesja
Østfold:	Ordfører Erik Unaas, Eidsberg
Hedmark:	Ordfører Lars Erik Hyllvang, Engerdal
Oppland:	Formannskapsmedlem Lars Kvissel, Vestre Slidre
Buskerud:	Ordfører Tor Egil Buøen, Flå
Telemark:	Ordfører Bjørg Tveito Lundefaret, Nome
Aust-Agder:	Ordfører Leiv Rygg Langerak, Bygland
Vest-Agder:	Formannskapsmedlem Ånen Werdal, Hægebostad
Rogaland:	Ordfører Bjørn Laugaland, Hjelmeland
Hordaland:	Ordfører Hans Petter Torbjørnsen, Ulvik
Sogn og Fjordane:	Ordfører Ivar Kvalen, Luster
Møre og Romsdal:	Ordfører Arne Sandnes, Norddal
Sør-Trøndelag:	Ordfører Ole Morten Balstad, Selbu
Nord-Trøndelag:	Ordfører Kari Anita Furunes, Meråker
Nordland:	Formannskapsmedlem Johan Petter Røssvoll, Rana
Troms:	Formannskapsmedlem Rikke Håkstad, Bardu
Finnmark:	Formannskapsmedlem Cecilie Hansen, Sør-Varanger

LANDSSTYRET 2018

Leder	Hanne Alstrup Velure, Lesja
Østfold:	Ordfører Erik Unaas, Eidsberg
Hedmark:	Ordfører Lars Erik Hyllvang, Engerdal
Oppland:	Formannskapsmedlem Lars Kvissel, Vestre Slidre
Buskerud:	Ordfører Tor Egil Buøen, Flå
Telemark:	Formannskapsmedlem Steinar Bergsland, Tinn
Aust-Agder:	Ordfører Leiv Rygg Langerak, Bygland
Vest-Agder:	Formannskapsmedlem Ånen Werdal, Hægebostad
Rogaland:	Formannskapsmedlem Håkon Helgøy, Hjelmeland
Hordaland:	Ordfører Hans Petter Torbjørnsen, Ulvik
Sogn og Fjordane:	Ordfører Ivar Kvalen, Luster
Møre og Romsdal:	Ordfører Arne Sandnes, Norddal
Sør-Trøndelag:	Ordfører Ole Morten Balstad, Selbu
Nord-Trøndelag:	Ordfører Kari Anita Furunes, Meråker
Nordland:	Formannskapsmedlem Johan Petter Røssvoll, Rana
Troms:	Ordfører Knut Jentoft, Storfjord
Finnmark:	Formannskapsmedlem Cecilie Hansen, Sør-Varanger

LANDSSTYRET 2019

Leder	Hanne Alstrup Velure, Lesja
Østfold:	Ordfører Erik Unaas, Eidsberg
Hedmark:	Ordfører Lars Erik Hyllvang, Engerdal
Oppland:	Formannskapsmedlem Lars Kvissel, Vestre Slidre
Buskerud:	Ordfører Tor Egil Buøen, Flå
Telemark:	Ordfører Bjørg Tveito Lundefaret, Nome
Aust-Agder:	Ordfører Leiv Rygg Langerak, Bygland
Vest-Agder:	Formannskapsmedlem Ånen Werdal, Hægebostad
Rogaland:	Ordfører Bjørn Laugaland, Hjelmeland
Hordaland:	Ordfører Hans Petter Torbjørnsen, Ulvik
Sogn og Fjordane:	Ordfører Ivar Kvalen, Luster
Møre og Romsdal:	Ordfører Arne Sandnes, Norddal
Sør-Trøndelag:	Ordfører Ole Morten Balstad, Selbu
Nord-Trøndelag:	Ordfører Kari Anita Furunes, Meråker
Nordland:	Formannskapsmedlem Johan Petter Røssvoll, Rana
Troms:	Formannskapsmedlem Rikke Håkstad, Bardu
Finnmark:	Formannskapsmedlem Cecilie Hansen, Sør-Varanger

LANDSSTYRET 2020

Leder	Hanne Alstrup Velure, Lesja
Agder:	Ordfører Steinar Kyrvestad, Valle Ordfører Inger Lise Lund Stulien, Åseral
Innlandet:	Ordfører Linda Døsen, Rendalen Formannskapsmedlem Lars Kvissel, Vestre Slidre
Møre og Romsdal:	Formannskapsmedlem Torbjørn Rødstøl, Rauma Ordfører Lena Landsverk Sande, Vanylven
Nordland:	Ordfører Rune Berg, Saltdal Ordfører Ellen Schjølberg, Grane
Rogaland:	Ordfører Bjørn Laugaland, Hjelmeland Formannskapsmedlem Kari Vaage Gjuvsland, Suldal
Troms og Finnmark:	Varaordfører Rikke Håkstad, Bardu Varaordfører John Nystad, Karasjok
Trøndelag:	Ordfører Ole Morten Balstad, Selbu Ordfører Kari Anita Furunes, Meråker
Vestfold og Telemark:	Ordfører Steinar Bergsland, Tinn Ordfører Bjørg Tveito Lundefaret, Nome
Vestland:	Ordfører Ivar Kvalen, Luster Ordfører Hans Petter Torbjørnsen, Ulvik
Viken	Ordfører Tor Egil Buøen, Flå Formannskapsmedlem Kjersti Nythe Nilsen, Marker

Voringsløssene. Foto: Harald Christian Elken - synproduksjon.no

Nesjøen i Tydal. Foto: Geir Hornådalen

Låtefossen i Galdra. Foto: Maikel Oosternink / Unsplash

«Utmarkskommunenes Sammenslutning skal arbeide for å fremme medlemskommunenes interesser i utmarksspørsmål av enhver karakter. Utmarkskommunenes Sammenslutning skal søke å styrke det lokale selvstyret i saker om forvaltning av utmark og bedre samspillet mellom hensynet til natur- og miljøvern og lokal næringsutvikling. Utmarkskommunenes Sammenslutnings arbeid skal skje innenfor de rammer en bærekraftig utvikling og livskraftige lokalsamfunn tilsier.»

UTMARKSKOMMUNENES
SAMMENSLUTNING
USS

Sekretariat: Advokatfirmaet Lund & Co DA – Postboks 1148 Sentrum, 0104 Oslo – Tlf. 99 11 99 00
www.utmark.no – www.lundogco.no